47

РЕСПУБЛИКА ЭКОНОМИКА ДЕГIАУХ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНЕ ХОАМ

Сийлахь - боккхача Октябра 47 шу дузача денна толамца накъа бахара къонсам а лоаттабеш, валови продукци арахецара 9 бетта план 102,7 процент кхоачашъйай Нохч-ГIалгIайчен промышленноста болхлоша.

1963-ча шера цу ханаца нийсдича 9 бетта промышленни продукци арахецалга 8,7 процент дегIаденад.

Промышленноста кертторча доакъой продукци йоаккхилга дIадахача шера цу ханаца нийсдича укх боараме дегIаденад:

Мехкдаьтта промышленность 26 процент
Химически 29 процент
Мехкдаьтта чаккхдоахача 9 процент
Машинаш еча 9 процент

Валови продукци арахецара план цхьана кхоачашъя яле а йолаш йолча резерваехи торонехи бокъонца пайда эцаш цхьайолча промышленни предприятеша. 2,7 миллион сома маьха продукци дIа ца луш йисай шоай задани кхоачаш ца яь 27 предприяти.

9 бетта план кхоачашъяр а леррхIамегIара промышленни продукци арахецалга дегIадар а хьакьокх укх тайпарча даннеша:

	1964-ча шера 9 бетта план кхоачашъяр	1964-ча шера 9 бутт процентаца 1963-ча шера 9 беттаца
Мехкдаьтта	103	129
Газ	102	121
Бензин	105	107
Фатаген	96	90
Дизельни доагор	106	116
Фенол	105	107
Ацетон	108	108
Синтетически дубителаш	105	—
Полиэтилен	104	137
Этилови синтетически спирт	101	170
Болат	104	108
Мехкдаьтта аппаратура	95	135
Насосаш	100	107
Электроэнерги	111	108
Кирпишк	98	94
Тхов тIа юлла кирпишк	92	97
КIир	110	106
Сборни аьшкабетонни конструкцеш деталаш	92	99,4
Мебель	80	80
Кога гIирс	101	103
Кондитерски изделеш	108	116
Маьлхабулочни изделеш	109	117
Макаронни изделеш	107	93
Консерваш	95	107
Дулх	114	111
Колбасно-ветчинни изделеш	117	112
Хьайбай даьтта	87	103
Шенача шурий изделеш	103	111
Пиво	105	98

Производства техническе боарам лакхбеш, комплексни механизаци еш, дикагIйола технологи юкъейоалаеш, производстве организаци тоеш балхаш даьд промышленни предприятешен Iилма-тохкама организацешен. Изобретателашен рационализаторашен дикза дакъа а лоацаш яьй технически прогресс. Шера 3,5 миллион сома пайда беш йола 7 эзар гаргга предложени балха юкъейихьай 9 бетта.

Цхьабакъда, керда техника балха юкъеяхьарен Iилма-тохкама балхийн 9 бетта план йнзаа кхоачашъяьяц.

Промышленносте къахьегама овсарле дегIаяра план тIехьхоачашъяьй. Совхий цу ханаца нийсдича къахьегама овсарле 4 процент лакхъеннай.

Бокъонца леархIам баь доацача даннех продукцега дIадодар планах лаьрхIачул совгIа лохдара чотах кхоадаьд 2 миллион гаргга сом. Вакъда, накопленей, къахьегама овсарле лакхъяра продукцега дIадодар лохдара планаш кхоачаш ца яьнц цхьайолча предприятеша.

Нохч-ГIалгIай АССР Статистически управлени.

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически партия Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаьккхьарча Советах Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

122 (3979). | Шаьтта, 10 октябрь, 1964 шу. | Мах, 2 кап.

КПСС ЦК Пленума накъа долхаш

Белгалбаьна дика къахьегаш ба Сунжански производственни управлене «Ленина ники» яхача юртбоахама артела колхозницаш Бопхоева Амати Оздоева Асети. ХIара дийнахьа йола балха нормаш 150 — 200 процент кхоачашъю цар.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) А. Бопхоевай Аь. Оздоевай гадараш цIендеш боахк.

Д. Василийко сурт.

ОКТЯБРА СИЙНА

☆ ☆

11 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Октябра дезача шIейна сийленца накъа яхара «Малгобекнефта» НПУ шоллагIа бурув деттача контора коллективо керда социалистически декхараш тIайийцах: бурув тохара цхьайтта бетта плани гIишлой-монтажни балха шера плани 7-ча ноябре кхеачашъе. №№ 799, 818 йола скважинаш бурув теха йистеяха, хIаьта къахьегама овсарле 1 процент лакхъе, 1 метр бурув тохарга дIабода мах 0,5 процент лохбе. Коллектива юкъе лаьржача социалистически яхье хьахьокх цар тIайийца декхараш кхоачашдергхилар.

4 октябре цхьайтта бетта план кхоачашъяьй бурув деттараша, планах 17400 метр бурув тоха дезача цар 17449 метр бурув техад. Йис бетта къахьегама овсарле лакхъяра план 111 процент кхоачашйир, метр бурув тохаш дIадодар 1,5 процент лохделар, хIаьта бурув тохача станока сухал цхьан бетта 11 процент лакхъеннай.

Дика къахьегаш толамаш а доахаш болх баьб дIабахача сентябрь бетта мастера Богаевский Сергей Ивановича кулгалдеча коммунистически къахьегама цIи лелача бурув деттача коллективо. Цар эггара хьалха бурув техад Ахлово яхача участке № 799 йолча скважина, 3124 метр кIоаргача лаккарча мелоки тIоанах мехкдаьтта а доаккхаш. Из йиъ лагIа скважина я укх шера цар эксплуатационнипашта еллар. Иштта дика болх бу мастера Загилов Иван Павловича кулгалдеча бурув деттача бригада коллективо. Цар хIанзале шоай шера плани 107 процент кхоачашъяьй. № 818 йолча скважина бурув тохаш ба уж хIанз. Цар дош деннад из масстта бурув теха дикха. Из да цар Октябра кийчду совгIат.

Бурув деттача бригадашта юкъе дика болх бу Русанов Михаила, Панков Григорие, Кунченко Ивана кулгалдеча бригадаша. Цу бригадашкара бурув деттараш цхьайтта бетта план кхоачаш а яь хьинаре къахьегаш ба Октябра сийна вахте а эта. Шоаш яц цар шоаш тIайийца декхараш кхоачашдергхилар.

С. ГОСТИМИРОВ,
«Малгобекнефта» НПУ № 2 йолча бурув деттача контора партбюро секретарь.

КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТАШ

Грозненски локомотивни депо цехашкен бригашкен денгара денга шерлуш латт Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 47 шу дузача денна сийленца накъа бахара йоаржаь социалистически яхь. Къахьегама совгIатий фонд дукхагIа хул — дIадихьаа планал совгIа мухьац, шийга дIабола мах лохбарен новатораша балха юкъе кердалар дахьаран кходаьд дукха ахча, доагор.

Локомотивашта ремонт яра нийс бетта план тIехьхоачашъяьй, лакха лоаттаю машиникъхоша социалистически яхьа байрахх. Иштта дика болх бу локомотиваш лелараша, 306 эзар тонн хаьнга болхама мухь дIабихьаб, хIаьта 500 тонн доагор кходаьд.

Къаьстта дика къахьегама толамаш даьхах машинисташа Р. Сарписова, Г. Даабыша, машиниста гIонча В. Амирова, слесара Ю. Чукунова, токара А. Каресова, кхычар а.

ХIанз депо коллективе керда социалистически декхараш тIайийцах: мухь дIабахьара йит бетта план 25 октябре кхоачашъе, 50 эзар сом ахча кходе, къахьегама овсарле 2 процент лакхъе, хIаьта продукцега дIабода мах 3 процент лохбе.

Г. АНОХОВ.

ШУРА ТIАЕТТАЛУ

Советски района Ленина цIерахча колхоза хьайбаш лелараш паччахьалкхента мамотта дуккхагIа шура йоаха гIерташ ба. Деккхий хьокхамаш лаьхах йоарнаша Байсаева Саутан Сатырхова Миисен. Шера план кхоачашъяьй, хIанз плана совгIа шура дIалуш ба уж.

Сийлахь-боккхача Октябра 47 шу дизара сийна колхоза хьайбаш лелалераша дош деннад шура яккхара шера план 17 ноябре кхоачашъе. Шерра лаьмай хьайбаш лелалерашта юкъе социалистически яхь.

С. КАЛИНОВ.

Кердача рубежашка

ХьатIадоагIача Шейна къахьегама совгIаташца накъа болх Шаьлла управлене «Новогрозненский» совхоза свекла лелараш. Чаккхдоалаш латт свекла чуоцара балхаш. 3—4 килограмм хIаранех хулаш йола мерза овлаш хьалдаьхаш яхай тIа гIолла лел свекла чуийо комбайнаш. Свекла цIенъеш, дIатедаш, тIайотташ за 200 совгIа болхлоIурра дена сарвалца маI шоллагIчоа тIехьа свеклах отта йола машинаш дIаух шекара заводе.

Къахьегамхочун дIаиг белалуш дика хьушьлаш хьалкхебаьб коммуниста А. Атаева. ЧуийцаIа 75 гектарех хIаваннча тIара 400 — 410 центнер мерза свекла чуеяй звеньевойс—план 160 центнер. 240 процент гаргга хул из.

ТIахьежача чуийцарел дуккха дикагIа а аьнна хеталу чуэцанна йола свекла. Из чуийца аяххара йола къавсаш шерриш латт.

Сийлахьча Октябра сийна лаьмача яхье дика къахьегама толамаш доах Ш. Мусинова, М. Дишбрашлова, З. Исраилова, кхы дуккхачар.

М. АЛАНОВ.

ТЕХНОЛОГИЙ ТОЛАМ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 47 шу дузача денна сийленца накъа яхара хьинаре къахьегаш я Грозненски нефтемаслозавода установкай коллективаш.

Завода установкашта юкъе хьалха латтачарех я нов. Васина кулгалду коммунистически къахьегама цIи лелаю № 17 йола установка. Установка технологаша нийс бетта план 114,3 процент кхоачашъяьй, планал совгIа эзараш тоннаш минимумашта лыхка даьтта дIаэхах. ХIаьта нит бетта план укх техноша кхоачашъергйолаш я.

Къаьстта дикача балхаца беглалаьхнав зоккхагIвола оператор А. Сергеев, операторaш В. Бохдин, В. Толмачев, М. Д. Сидорова, кхыбараш а.

Ч. САМИЕВ.

ЗАВОДА СИЙ ЛОРАДЕШ

Керда хьалъаш йолча гIишлошта боарамах совгIа гипсоплиташ арахецилга шоай керттера дехтар а лоархIаш, хьинаре къахьегаш я Заводской районерча кирпишкий завода пхелагIа цех. Цу цеха доал деш ва 13 шера пига болх беш вола нов. Бородин. Коммунистически къахьегама цеха цIи еннай коллективана укх шера август бетта.

Цеха коллективо сентябрь бетта укх шера план кхоачаш а яь хьатIа хулача шера чотах къахьег хIанз. Иштта дика ца аьннай экономически кхоамбара а.

Аххa сентябрь беттага кхачалца арахийнача продукцега шийга хIабода мах чухнахьа балхара чотах кходаь ахча 2200 сом ца. ХIаьта 100 сома электроэнергиж 900 сома пари а кхобаьб.

Цеха капитальни ремонт хинца йолча хана планах бетта коллективо арахецаш хинар 400 эзар гипсоплиташ яр. хIаьта хIанз цох бIаь эзар арахеца вIашгIехьдоал цар уж. ХIана аьлча уж пийтан йоагъеш йола кхы а 3 камера оттаьяй цехе, ремонт яьчул тIехьагIа. Шоай балха темпаш лох ца йоллйташ кхы а дикагIа къахьегарца Сийлахь-боккхача Октябра дезача шIейна накъа баха совгIат кийчдеш ба хIанз пхелагIча цеха къахьегамхой. Цу юкъе хьинаре дакъа доал деда махкаша Лепилкин Федор Максимовича. Овсов Константин Давыдовича, Бахраилова Асета, кхычар. Царех хIаране шоай балха заданеш 125—130 процент кхоачашъе.

Цеха коллектива юкъе къаьстта белгалваккха везаш ва эггара лаккхара къахьегама толамаш хьахаш хьавоагIа формовщикий бригадир Исупов Iаьла. БархI шу гаргга ха я Iаьлас пига болх бу. ХIара бетта гипсоплиташ арахецара план 140—150 процент кхоачашъю Iаьлий бригаданача коллективо. Эрригача заводе а тIехь хьалхе лелаеш лаьйогIа пун бригада. Из бахьан долаш шу гаргга ха я завода кол хьалтеха доаллача Сийлен доска тIа Iаьлий шин портрета хьалтеха хоалла. Иштта цехе дIа-юкъ луш йола Шен-ьппелех Iаьлий бригадага а дукхача хана дена.

А. ДОДОВ.

Советски Союзе гIолла

УДАРНИ ВАХТЕ ЛАТТ

(Хоам бу ТАСС-а корреспонденташа)

ХIара дена керда къахьегама толамаш доах октябрьски вахте еттараша. Къахьегама деккхий толамаш доах горнякаша. Приполярни шахтегарка «Интауголь» яхача комбината шахтераша укх шера задани совгIа 145 машиныкъа состав кIор баьккхаб. Урале дегIадоагIаш латт аьшка руда доаккхалга. ТIехьарча бетта заданел совгIа 80 эзар тонн руда дIадаьккхад Качканарски горно-обогатительни комбината коллективо.

Орловски гIишлонхоша эксплуатаце дIаеннача Мценски завода къалхарча аргIана алюминен цеха низ болча газови шип пишко дIеиннай хьалхара плавка.

Дийнахьа буси эзар километр — цу сухьлца целинни алаташ тIадела машинаш дIаккхуьл Южно-Уральски магистрала Петропавловски отделене машиннакъахоша. Яат дIадахьара задавеш 1,5-эза гаргга кхоачашъяьй цар.

Октябра сийна лаьца яхь шерлуш латт Таджикистана предприятешка а. ХIанзлехьа планал совгIа цхьа миллион сома маьха кога гIирс арахийцаб республика яйгача промышленноста болхлоша.

Турински целлюлозно - кахьата фабрике ханал кхо бутт хьалха эксплуатаце дIаеннай низ бола кахьат ду машини доакъара дрожжаш ду цехи. Шоаза дукхагIа кахьат а хIаьта эзар совгIа тонн доакъара дрожжаш—боккхача маьхера белкови доакъараш а арахеца тардолийтаргда цу гIулакхо.

Планал совгIа

Шей сийна лаьржача яхье къахьегама керда коталонаш йоах. Мехка дуккхача городашкара цунах лаьца хоамаш ду ТАСС корреспонденташа. 9 бетта программах совгIа 65 эшелон кIор Юкъерча Азе республикай промышленни предприятешка дIабахьийтаб «Киргизуголь» треста горнякаша. Яхье баьпнарашта хьалха латт Сулюктера шахтераш. Укхаза эрригача бригадаша хIара дени бусен тIехкхоачашъю нормаш. 7-ча ноябрга кхы а массехк эшелон доагор дIадахьийта лерхI Киргизе горнякаша.

Приднепровски экономически районе Октябра сийна йолча вахте хьалхле лелаю химикаша. Планал совгIа хIанале а арахийцай итташ эзараш тонн минеральни удобренеш, дукха автопокрышкаш.

Республике кхоалагIа газ йоалла моттит гучаьккхай Калмыко геологаша. 2200 метр кIоарга йолча Ермински майданерча 22-ча скважинера лыкхар из.

ТУРБАШ Ю ЦЕХ БОЛХ БЕШ Я

НИКОПОЛЬ, 7 октябрь. (ТАСС-а корр.). Селхан Никопольски турбай заводе паччахьалкхен комиссе хьайдар болх бе йолалуш йола мукх ца дуача болатах йитиъа турбаш ю органо-дутовой сварка методаца металл лоаладуш йоккха цех.

Турбаш яра кордача лайданерча способо йиш хулийт иттанегара 102 миллиметрга кхаччалца диаметр йолеи цхьаннегара 4 нега кхаччалца сома пен болеи мукх ца дуача болата турбаш ше лаьрхIа йолча станокаш тIа прокатывание способах ечуя массехказа чехкагIа хьае.

Из цех болх бе йолаллийтарца никопольски металлургаша шоаза дукхагIа арахецаргья йоккхача химеза эша мукх ца ю турбаш.

ДУНЕН ТIА ЦА ХИННАЧА ТАЙПАРА...

НОВОКУЗНЕЦК, 7 октябрь. (ТАСС-а корр). Малхбузен - СибарегIен металлургически завода шоллагIча доменной пишка котлавана чура лаьттан хьалхара кхаш хьалъяьккхай. Из хургья укх шера 27 июле хьалхара чоь деннача хьалхарча домна санна мощность йолаш.

Запсиба проекта кертерчи инженера А. Шойфота из событи иштта юкъ:

— КхоалагIен пуина тIехьайоагIен домнаш дикка йоккхагIа а дунен тIа ца хиннача тайпара а хургья. Уж эррига домнаш болх бе йоласлча болат даккхара шин производство Iалашъяь ца Iеш Уралагара мехка малхбоален мех йола эррига предприятеш а Iалашъергья заводо чонаца.

IОМАЛУШ БОЛЧА ЖУРНАЛИСТАШТА

Пхи миллион совгIча журналисташа - общественникаша — болхлоехи юртарча къахьегамхоехи болча корреспонденташа профессиональни журналисташца цхьа барт а болаш къахьег советски прессе. Царна лаьрхIа да «Iомалуш болча журналисташта дакча новкъостала» яха книжка — рабселькорий школашкен университеташкен дешаш барашта лаьрхIа йола пособи.

Болхлошкен юртарча къахьегамхошкен болча корреспондентий массови болам дегIабоалабалах йола КПСС Центральни Комитета керттера решенеш: советски кепа йоазон ленински принципаши традицеши дIайовзийтар — иштта ба книжка хьалхарча раздела чулоацам. Пун шоллагIа раздел — «Газета тIа язъеш йола тема хьа а мишта хоржаргья, къоаста а мишта ергья», кхоалагIа раздел газетин материалий жанрови башхалонашта хеталь я: собране хьакъехьара заметкаш, информацеш, отчеташ, хоамаш, репортаж, зарисовка, корреспонденци, статья, фельетон.

Книжка тIа къаьстта разделаш я: «Мотт, стиль», «Радио, телевидени», «Массови болхи опыти», «Пеннара газеташ».

Йоккхача авторски коллективо язаьча книжка тIа шерра пайда ийцаб журналистий-профессиональнийн общественникийн бокъонца йолча опытах. нерога гIолларча шоай новкъосташта — кепа йоазоне дуккхашха болх бе болалуча болхлошта цар цу хьехамаш доаладу.

«Iомалуш болча журналисташта болча новкъостала» яха книжка кийчдаьд рабселькорашцен лохерча кепа йоазонцен, хIаьта иштта «Болхлой-ахархой корреспондент» яхача журнала редакцеи болх беча СССР журналистий Союза комиссе. «Правда» издательства арахийцача книжка объем 360 оагIув я.

БЕРКАТЕ ГIУЛАКХ

Укх шера бIаьстан юкъе совхозе бахача цахага делар дир Грозненски производственни управлене № 1 йолча шурий совхоза директор шекара свекла кхеча дакъа лоацалар оаш аьнна. Эггара хьалхагIа из тIахьехаш хьалальцар цу совхоза партийни организаце секретарь хиннача, хIанз пенсионер волча Андрей Павлович Волкова. Цуна тIехьа из гIулакх хьаллальцар кхыча пенсионерашен цIен-воакошен а. Уж массаза а раьза хилар шоай боахама шоашта моган дола новкъостал де. Иштта дIабохабеллр совхозе гектарникий болам.

Йоаш дIайийцача цхьаца гектар долча совхоза лаьтта 180 центнерал кIеагIагIа йоацаш шекара свекла кхее дош делар хIаране. Свекла дIаюэргйола лаьтта дика кийчдир совхоза механизатораша. Хьалхарча денношка а дена на сий дола болх чуийна дIаболабир Андрей Павловича. Эмрг тоха доладелча дена нагахьа ха ягIалар на ший участка тIа йоалаш. Механизировании культивации ярал совгIа, ше вaсар дора, ший кулганца тедар по оасара онлаш. Бокъонца хьожаш хулар Андрей Павлович свекла нийлха и листа а йоалаш гIахьхьача боарам тIа хилийтарга, — листа йолчара нийлхйора, нийлха йолча кхы тIа а дIайогIар. ЛаьрхIа, дика хьожаш дIадувра фу совхоза механизатора Мечников Владимирен пенсионера Владимир Сергеевич Гапоновен. ХIаьта а, фу дIа ца дувш дукха моттигаш юсар кхай тIа. Уж яьсса ядийта йиш йолаш яцар. Цудухьа Андрей Павловича кхычахьа хьалтIа а аллийта хьа а ийя цу яьссача моттигашка дIайогIар свекла.

Цхьатарра, нийсача мутIарчех ягIар тIаьнина гектара тIара свекла. ХIаьта цунах дог гIеодоалар хьаьнача къахьегамхочун.

«Цу ханне а дена гуш дар, — йоах Андрей Павловича — хьуркъам планах лаьрхIа хиннача дуккхагIа хургболга. хIаьта а со шек вар: селдара свекла кхоабахургйий-хьогI лаьттанга аьнна хеташ. Бокъонца дог тийша се хилийтар духьа минеральни укобренеш товса лаьрхIар ал хьай тIа». Свекла кхеечо возкъестал лийхар совхоза кулгалхошкарен специалисташкарен. Цу сахьате по аьнар кхоачаш а деш, пуина хьожайир кхо центнер суперфосфат казал калийни селитри. Кулгаица товса йийзар минеральни удобренеш, хIана аьлча массехк пептнер удобренеш товсар духьа техника хьуязе гIулакх дапар.

Шийна еина удобренеш эррига ча гектара тIа ца товса лаьрхIар Андрей Павловича, хIана аьлча, тIаккха боагIача тайпара пайда лургбацар цар. Цо ахакел аIамагIа йолча участка тIа мара товсанзар удобренеш, свекла эсалагIа мичахьа я а хьожаш. Цу тIа а цо уж тувсар дуккхьа IотIахьийрца ца Iеш мутIарашта юкъера лаьтта цамца а доахаш, оасар доха а деш, хIара свекла йол-йолча моттига тIаххоачаргйолча тайпара.

ХIана халагIа мел дола гIулакхаш хаь лаьнинад. Кхолхонца меттаоттаргда свекла лелаечо хьийга къа. Йе хьахьокх дукха ха йовцишаш чубенача хьувкъамо. Эррига а дIааьрхIача Андрей Павлович Волкова гектара тIара 352 центнер шекара свекла яьккхай. Совхоза хаш ца дехкача лаьттанкара хIанзалца цIаккха а кхеьлацар цхьан гектара тIа 200 центнерал тIех шекара свекла.

Совхоза къаьнача ветерана Андрей Павлович Волкова лаьцаца шекара свекла дика хьувкъаьй ни. Гапонова. Ермоленкос, цIен - воапоша ни. Черномазовас, Артамоновас, дуккхача кхычар. Цар дIаолакаь гIулакх дика хьокхам ба юртахоарча къахьегамхошта.

«Дукха болх бе бийзаб са юрта боахаме, — йоах нов. Волкова, — цудухьа хIанз пенсе тIа наха се волхашетьа а, совхоза вахара юкъе дакъа лаца дог доагIа са. Пун толамаша хог хьест. Кхы а дуккхагIа гIалут Iайха хьийгача кьиво уж толамаш дахара новкъостал да хийча. Вайна дов, кхьча боахамашкара пенсионераш а шоай коллективай вахара юкъе дакъа лоацаш хилар, шоашта моггача тайпара цар шоай боахамашта пайда бар».

П. КОДЗОЕВ.

ДЕРРИГДУНЕН ОЛИМПИЙСКИ XVIII-ча ЛОВЗАРАШКА ДАКЪА ЛОАЦАРАШКА, ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ОЛИМПИЙСКИ КОМИТЕТАГА

Халкъашта юкъерча спортивни вахаре йоккха событи хиннача — Японе олимпийски XVIII-гIа ловзараш хулача деношка эрригача континентий спорта вокалашна дерригача советски хилиъа а Советски Социалистически Республикай Союза правительстве а цIерагIа дег тIара моввшал лу аз.

Вай хана дерригача дунен бIаьш миллионаш болча наха эшаш дола хIама а хинна дIаоттай спорт. Бакъда хилмашта юкъе чIоагIа машари доттагIалли долча хьалашка мара дегIайоагIаргьяц спорт, моган болча, низ болча, вахара ирзе баича къонабарий тIехье кхалкхургья. Дерригача мехкий спортсменаш дунен керда тIем ца хийлийтара тIехь хилар естественни хила дезагIар да. ТIема духьаларча наха машари кхерамзалеи Iалашъяра тIехь ловтабеча къовсам доккха дакъа лаца вIашгIехьдергда цар. Тайп-тайпара политически лаьмен уйлаш йолаш бола нах спортивни деттагIала байрахкашта кIел вIашагIкхета тардаларга бокхача боарахIама а олимпийски яхь.

Хьалххера Азе хулаш долча олимпийски ловзараша шоаш лоацаш спорт вегIайовлалов. эрригача континентий спортсменашта юкъера гIулакхаш дIа-юха дувцарац кхетадалара чIоагIлуша докхха новкъостал дергва.

ХIанзара олимпийски дегIайоагIача спортивни гошалаш дерригача халкъашта юкъера доттагIал, вIашаш гIуматгар ловзалга чIоагIдаран керда тIемал а хинна дIаоттагIаргдаларах хьег са.

Н. ХРУЩЕВ.

ІИЛМАХОЙ-МАРКСИСТИЙ ПАЙДАНЕ ВІАШАГІКХЕТАР

6-ча октябре ший болх чакхбаьккхар І-ча Интернационала біаь шу дизарна хетаиь, «Дуьен халкъашта юкъера болхлой класс — хІанзарча дуьен дегІаахара кулгалду низ» ялача проблемах Москве хиина Іилманан конференце. 60 сонгІача мехка викалаша дакъа а лоацаш хиина из конференци гуьнхьар СССР Іилмий Академерча дуьен экономикан дуьен халкъашта юкъерча гІулакхийн Институтан инициативах. ТАСС-а корреспондента конференце оргкомитета председателахара, цу институтан директорагара академик А. А. Арзуманянгара дийхар конференце балха итогашца дуьзаденна долча массехе хаттара жоп далар.

Хаттар. Хьона хетачох, дІаяхача конференце дукхагІа белгалдоалаш хиннар фу дар? Цуь керттера лоархІам малагІа ба?

Жоп. Конференце керттера декхар дар І-гІа Интернационал вІашагІделлачуьн тІехьагІа дІадахача біаь шера чухь дуьен дегІаахара итогашка хьожаргa а дуьен халкъашта юкъерча революционни кортамукъалени болама актуальни проблемаш юкъагаа а. Конференце боккъонца бакъдаь хьаьекхар, марксистско-ленински уйлан низ баккъдолчуьна анализ мьар аьнна из кхераш на хиларах, реальни вахаргара хьайоагІаш из хиларах, цо лерхІар — дуне довзарх из эргадаккхарн хиларах латтилчІ. Конференце болх хувцаш дола дешаш творчески лоархІаш хиларца белгалбоалаш а хІана дуьен коммунистически боламе долча тайнара творчески хьинар ІІахо айдалар хьахьоахаш а бар.

Академикаца А. А. АРЗУМАНЯНАЦА хиина къамьал.

* * *

Конференце лоархІам белгалбоалар цига дакъа лоацаш хиллача викалий дукхалца. Цуи балхаца дакъа лаьцар пхе континентерча дуккхача мехкий викалаша. Къона, кортамукъа яьнна паччахьалкхенаш геттара дукха яр цига шоай викалаш баххийта. Тхоай конференце гІад а дакха моаршал хоатташ дар тхо Африка мехкий, цу дакъе Гана, Мали, Нигере, кхычар революционно-демократически партешкарча делегатий группага. Конференцепара хьашт чІоагІа доккха хилара тешал ду делегацей составо а. Царех дуккхачарна керте лаьттарш марксистско-ленински партей кулгалдеча деятелех бар.

Тха конференци белгтІала дуьен халкъашта юкъера яр социалистически мехкий а, дегІадаькхача капиталистически мехкий а, дукха ха йоацаш капиталистически Іазапах мукъадаьннача мехкий а, хІанз а колониальни дукъ кагдоаллача мехкий а марксистий-ленинний опыти знанеши чулоацаш из хиина тилара а.

Хаттар. Конференци йолча хана хьежа. эттара чІоагІагІа теркалде мегаргдолаш дола дешаш малагІаш дар?

Жоп. Дуьцаш хиина дешаш геттара дукха дар. ХІаьта цу ерригача проблемаех дукха дийцар толкалдо мегаргдолаш а пайдана а дола хІамаш. Ораторашa конференце дакъа къамаьлаша торо хилийтар дуьен тайп-тайпарча механика социальни-политически, экономически вахаре хиина хувцамаш дикагІа довза. Конференце эггара чІоагІагІа теркалде дар дуьен хІанзара дегІаахара, дуьен халкъашта юкъерча аренерча низий соотношене, тІемен машарен проблемай дешаш. Массе оагІорахьара дийцар керда эттача хьалашца дувзаденна революционни кортамукъален болама хьалхашка уттта декхараш.

ЧІоагІа уйла тІайодаш дар кортамукъа яьнна къона паччахьалкхенаш капиталистически боацача наькъаца дегІаахара хьадъехьа, белггала аьлча, къамий-кортамукъален революцеш хулачен социалистически эргалош етек хана коммунистически революционно-демократически партешта юкъерча гІулакхий оамалий хьакъехьарча дешаех хетараш дуьцаш дагалуьлар. Цу тайппара, чІоагІа пайдана хилар къамий-кортамукъален революцеша котало яккхара дуьен революционни процесса дерригача болаий цхьоагІон хьакъехьара дош дувцар а.

Хьдда а гІулакхапара а къамаьлаш хилар болхлой боламерча керчача явленей хьакъехьа, болхлой класса цхьоагІо, эггара хьалха, коммунистаьен социалистаьей чакхдоахача гІулакхий цхьоагІо хулийтаргІ йолча наькъий хьакъехьа, антимонополистически коалици вІашагІйоллара перспективай хьакъехьа. ЧІоагІа пайдана хилар хІанзарча империализма экономиканен политиканен юкъера керда процессаш, белггала аьлча, цхьан оагІорахьара США-ра эггара аьттехьара гІоазараш чІоагІдалараш, вокх оагІорахьара — прогрессивни низий барт-цхьоагІо хиларахи хІаьта миттта. геттара дукха аламаш аьрдехьа ластарах а белгалйоалаш йола доккхийча капиталистически мехкашкарча политически низашта поляризаци яра процесс юкъаш.

КІоаргга а массе оагІорахьара а хьежар хІанзарча этанера пролетарски интернационализм сапиа йолча лоархІамерча проблемаца дувзденначa дешай комплексага.

Хаттар. Миштa пайда ца лаьрхІад конференце материалех?

Жоп. Конференце енна йоккха а маьхера в материал дика ларда я цига йийца проблемаш дІахо чІоаргга юцара. Из болх бергба, вай санна, миттта кхыча мехашкара баьхкача вай деттагІаша а. Кхетаеш да, цу тайпара болх айхха бувзам болаш лабе безаш хилар. Цудухьа вай ше ма ярра хьалдоац тайп-тайпарча мехкий Іилмахой-марксистий даим бувзамаш хилара хьакъехьа, хаьда доль дешаш цхьана Іомаделга вІашт Іехьдаккхарен массеспeа а хетар цхьан уйлан тІа социарен хьакъехьа доазол дехьаpa бахкача конференце дакъа лоацараша енна предложени.

ХІанз кепа теха араяха кийчъеш я конференце материалаш. Конференце хьакъехьара боккъонца йола отчет кепа тохаргьа «Дуьнен экономикен дуьен халкъашта юкъера гІулакхаш» ялача журнала тІа. Цул сонгІа, къаьстта книжка а долаш арайоаккхаргьа конференце стенограмма. Цо торо лургьа ца баь болх дукхача наха дІабоийта.

ССР КХЫЧА МЕХКАШКАРЧА ГІУЛАКХИЙ МИНИСТЕРСТВЕ

США военни атташе полковника Дж. А. Обре, военни атташе помощника подполковника Н. Р. Ливера, военно-воздушни атташе помощника Дж. Ф. Смита викролатоваени боло дипломатически сотрудникий статусаца тарлуш йоаца, не йош йоацаш дола гІуллекхаш лелаларех хоадайболош йола протест а еш Моснверча США посольствага 8 октябре нота кхьийтар СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министерстве. Бувцаш бола дипломатически сотрудникаш дІаьо Советски Союзе битараги ца битараги дола дош тІехьагІа эттабе бокъо шийга ит СССР МИД-а.

Бувцаш болча кхыча мехкашпарча мехка, миттта Великобритане военно - морской атташе помощника лейтенант - коммандоре Н. Н. Лоонса. шоаш болча мехка кхыча мехкашцарча дипломаташта лаьрхІа йола правилаш чІоагІа толха а еш цар дипломатически статусоца тарлуш доаца разведывательни гІуллакхаш лелаяр дувц нота тІа. Бувцаш болча некогуньль Советски Союзе кхерамаен гІуллакх аньца йола разведывательни вoадонци хьахмаиза прІйоацаш лаьрхІар меттигерча Іаьдане.

Цу дийнахьа а Москверча Великобритане посольствага СССР-рча Великобритане военно - морской атташе помощника Н. Лаввиле леладьча ла йиш йоацача гІуллакхех аьца цу тайпера чулоацам бола нота дІакхьийтар СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министерстве.

(ТАСС).

Дагалаьттар кхоачашхиннад

Новогрозненски теплоэлектроцентрала коллективе Куркиева Тимура болх бу шу сонгІа хиа. Дуккхача хана дена уйла йоаш вар из электрика специальность Іомав. Юкъера школа йоаккханехь Тимур ТЭЦ-е болх бе вера. Эггара хьалха хала дар цунна керда специальность карагерзае, хІана аьлча чоалхаперча приборий оборудованена кулгалде опыти знаний хила езар. Цхьа барт болча коллектива новкъосталца Тимура лоацача хана из болх дика Іомабир. Дукха дуьц Тимура шийна тІо даьчарах, шо болх беш волча коллективах.

Хьинар долаш, низаца Іьнерза волаш, хьаьнала къахьегаш хьаноагІа комсомолец Тимур Курпиев.

ХІанз Сийлахь-боккхача Октябра сийла денна йовнаш тІехкхоачашъеш къахьегаш ва из.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» болхло.

ХУДОЖЕСТВЕННИ САМОДЕЯТЕЛЬНОСТА

Республиканскии яхкагІчен Ерригроссийски юртен хьамараште кийчо еча художественни самодеятельноста коллективашта новкъостала лаьрхІа халкъа творчества республиканскии ЦІено арахийцай аргІанара репертуарии листок. Цу тІа я драматически кружокашта оша тайп-тайпара художественни материалаш.

Художественни самодеятельноста коллективашта доккха новкъостал а сонгІат а хургда пох.

В. СЕРБИЕВ.

«СЕРДАЛО»
ВоІа оагІ., 10 октябрь, 1964 шу.

Къонача гражданий сайре

«Деша а деша хьага а хьага со Советски Союза гражданин ва», яхаш яр укх деношка МагІалбика Чкалова цІерахча клубе хиина сайре. Хоза бирзакъа тІадийха кийчбеннача школай лакхерча классашка дешаш болча кагирхоша хьалйизар города клуб. Нийсса дикъ сахьат даьлча дІайолаелар из сайре. Цуьна юкъе дакъа лоацаш бар дешархой, цар дай-наной, хьехархой.

Лакхерча классашка деша баІарий города юкъара сайре хьайийлар МагІалбика горисполкома председатела штатте йоацаца заместитела, МагІалбика Ленина орден лелаеча хьалхарча коммунистически къахьегама мехкдаьтта промысла заведующе Н. Я. Пахуа. ЧІоагІа ловша а боаккхаш города 60 зІамигача сагаx йоІан советски паспорт делар. Цу сайрене къамаьлаш дир парте МагІалбика горкома идеологически отдела заведующе Б. Г. Албогачиева, къаьнача коммуниста А. Х. Тебоева, комсомола городской комитета секретара Г. Крыжановская, города МагІалбика пионерий цІерах МагІалбика пионерски организаце городской штаба председатела Т. Мешака.

Къамаьлаш даьраша дийнар паспорт дІайицараша Советски Союза гражданин яха цІи сий долаш а лакха а лелае езаш хилара.

Паспорташ дІаленначул тІехьагІа № 1-и № 6-и йолча города юкъерча школай дешархой художественни самодеятельноста концерт хиаp.

М. ЦЕЧОЕВ.
ВЛКСМ-а МагІалбика горкома школьни отдела заведующа.

МЕХКДАЬТТАХОЙ СОВГІАТАШ

Московски 15 предприяте болхлой патриотически тІаьхьехам чІоагІа хьаллаьцаб Грозненски крекинг-завода болхлоша. Арахецаш йола продукци дарегІа хилийтара тІехьа шерра къовсам боаржабу цар.

Завода коллективашта юкъе цу яхье хьалха латт № 5 йолча установка мастер Бурлаков Александр Гаврилович кертте латташ йола коммунистически къахьегама коллектив. 8 шера мехкдаьтта сийрда продукташ арахецара план укх шера 14 апреле кхоачашъьаьь дьлар из.

ХІанз установка технологаш 1965-ча шера июнь бетта чотах болх беш ба. 7 шера план мaца кхоачашъьа дарга шо, аьнв шийга хаьттача Бурлакова аьлар: «1965-ча шера февраль бетта». Цу хана вораІ шера план шоаш кхоачашъергхиларах тешаш ва установка хІара болхло. Теша мегаргволаш да из, хІана аьлча установка толамца болх беш я.

9 бетта йола сийрда продукташ арахецара план 12 сентябре кхоачашйир, хІаьта планал сонгІа итташ эшелонаш сийрда продукташ а елар, царех сентябрь чотах ... а йолаш. 10 бетта план укх деношка кхоачашъьа яргья. Бригадашта юкъе дика болх беш я Клепов Андрея бригада. Барт болча цу бригаде духхьал сентябрь бетта планел сонгІа 600 тонн мехкдаьтта сийрда продукташ елар. Цул тІехьашоса яц Павловский Юре бригада а. Планал сонгІа цо а енай миттал продукци. Цу бригадаца къаьстта дика болх беш ба операторш Ковалева Лина, Семенихин Александр, Рыбинцев Владимир, оператора гІонча Шелчкова Надежда, кхыбараш.

Установка коллективо сийлахь-боккхача Октябра 47 шу дузача ден сийна доккхий дакхараш тІанйнад. Валови продукци арахецара 10 бетта план хаьнал хьалха кхоачашъе, катализаторий расход 5 процент хІеэнгъе, хІаьта щелочни катализатораш 7 процент, Іы — 0,5 процент, догор — 0,5 процент. Шеко яц шо тІакйца деккараш установка коллективо сийленца кхоачашдергхиларах.

Сурта тІа: оператора гІонча Надежда Шелчкова хий дІахьестадеча боараха клапан кийсъеш йоали.

И. Плиева сурт.

СИЙ ДОЛА ЮБИЛЕЙ

И. МЕЛЬНИКОВ,
Молдаве КП ЦК секретарь.

Гаргахоачаш латт молдавски халкъа истере чухь белгалдаьнна ди: укх шера 12 октябре шовзткъа шу дуз Молдавски ССР а Молдаве Коммунистически парти а вІашагІъяллача дийнахьа денз.

Советски Молдаве — Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце кхелла. Вай строй йолча хьалашка мара боккъонца реальни торомаш кхьчаяц молдавски халкъага шо паргІата а массе оагІорахьара а дегІаахара.

Чоалханен хален хиннаб паргІатонгех яразган кхача гІарташ цо гІатонгех хиннайца дукхача. Сийлахь-боккха Октябре никъ. Сийлахь-боккха йолча хана тайбь хьатІакхачачлаца йолча хана массаниргаш а санна царизма ах холони хиннай из, тІехьабиса юрта боахам а къахьегамхошта еш къиза эксплуатаци а йолаш.

Деташ гІоздаьнна тІанйцар цу кхачарча Молдаве халкъо Октябрьски революци. Цуи аьрда оагІорахьарча бердаца ялача районашка. Молдавски автономни республика территоре тІа, Советски Іаьдал эттача хьалхарча деношке а дена дегІаахa болабелар боахами культурен.

Цхьабакхьа, хІаьта а бахача нахьха дикка доккхача даькъа торо ядар Октябрьски революцех даьннача бертах пайда эца: дуьен халкъашта юкъерча империализма тийша болх баьхьар долаш Советски Россецара дІакхьоветаль яр Бессарабе. Ерригача Бессараб инахдаш забастовкаш, демонстрацеш, гоза бе а делла болхлошен аьархошен революционни выступленеш йора. Шоай вежараша паргІта къахьегаш хиннача, экономика лакхлуш чІоагІлуш, культура товлуш лаьттача аьрда бердагахьа хьежар цар біарграш.

Бессарабе къахьегамхошта йола шІакха а йовргІоаца нахк. кортамукъа баргхиларах йола цар дега ондале яр Молдавски автономни республика. 1940 шера 28 июне ший кхана-Даьхенах хьатехар Бессараби. Молдавски халкъо ший лоІамерча принципий ларда тІа ший кхех даки дуккхача къамех лаьттача Советски паччахьалкхен барт тайначa дезалца йийзар. ХІаьта цу шера 2-ча августе Бессарабе Молдавски АССР-ен къахьегамхошта лоар кхоачаш а дош. СССР Лакхехьарча Советe ший сесое Закон тІанйинар Молдавски Советски Социалистически Республика вІашагІйоллара хьакъехьа. Цу хане а Молдавски областной партийни организацех Молдаве Коммунистически парти йир. Цуи кулгалца доккхача хьинарца социализма гІирсаш хьалде болабелар республика къахьегамхой.

Цхьабакхьа, цар маьрша беркате къахьеган юкъагІбаьккхар тийшача болхах фашистски Германе хьоабаьча тІемо. Молдавски лаьттан тІа гІаьрахоли къолли дош яр моастагІий ордаш: йохаль хІалан кьар дукха городаш юрташ. Тишъенаяр промышленность, бахабар юрта боахам. Кхаь шера оккупацеча віалхам латтаво доккха. 15 миллион сом сонгІа зе дир республика боахамаи культуранен. Гитлеровски палачаша укхала нийка а даькъаза ваьккха а 63 эзар сонгІа сага вар. 47 эзар сага фашистски каторге лаьлла дІаниигар, хІаьта царех дукха нах ба а байра. 20 эзар сонгІача сага низаш а Іазапаш а дир.

Дерригача советски халкъаца цхьана Молдаве къонгаши мехкарийн къонахчa долаш летар біехача моастагІчох, фронте а тыле а турпалерча гІулакхошца моашкара доаггІаш дола дакъа хьацар фашизм эшеча юкъе.

Коммунистически парте хьакъхалера хьехамаш кхоачаш а деш, вежарашка йолча республикашъ, эггара хьалхарча аргІанна эрсийн украинцийн хилкъаша, шоашта болча аьттох дукъа доацаш деча камаьошача новкъосталах пайда а эцаш, Молдаве къахьегамхоша лоацца хана дІадаьхар тІемахи оккупацехи юхедисараш. Тахан дегІаена социалистически промышленность а, чІоагІа механизированни юрта боахам а, толамагІа йола культура а йолаш йола республика я из.

Советски Іаьдал латтача шерашка Молдаве хьаьъоттай кердача техникана кийчъаь. Кишиневски тракторосборочни завод, Г. И. Котовске цІерах йола электромеханически завод, «Электромаш» яха Тираспольски производственно-технически объединени, Рыбницки цементни завод, «Молдавкабель» яха Бендерски завод, чхьагІараш ду. консервай, шекара, даьтта доаха. тхьамка иттаи заводаш кхьйола кхачан предприятеши санна йола хІанзара біаьш заводаш фабрикаш.

Ткъаьх шу сонгІа ца хьалхагІа къаьнарча Бессарабе доазол дехьара тІаккухьар кхьметтех чолпгаш а хьастамаш а. ХІанз Молдаве заводаша кийчъа электродвигателаш, электромашинаш, пхь йола трансформатораш. станокаш. центробежни насосаш, осциллографаш, кабельни продукци, цемент, дукха кхи хІамаш.

Лакхача темпашца дегІаух кхачан индустри. Ерригача мехка йовзаш я сомехи баьца ддарехи аь молдавски консерваш, чхьагІараши коньякаш, мехка дуккхача районашка дІахкхуьйт Молдавера шекари тхьамкеш, дулх, генарий, бежана, эфирни даьттаи.

Семилетка контрольни цифраша лаьрхІа хинначул сидагІа дегІаух республика промышленность. Пхе шера цун производства объем 73 процент лакхъениай контрольни цифрашка лаьрхІа хиннача 62 процента меттел.

Сийлахьча гІулакхашца накъа болх республика къахьегамхой шоай юбилейна, юрта боахам дегІабоалабара гІулакха а. Цуи дерригa доахъош айдала доладелар аьтта оагІорахьарча берда районашка колективизаци чакх ма яьлилгехьа. Цхьабакхьа, къаьстта сидагІа дегІабеnаб из укх тІехьарча 10 шера. Масе тайпа боахамашка хлатан 1940-шерацa пиійедичa пикъан ахазен дукхагІа хьийкъад, дулх дукхагІа лаьхкхад 2,5-зза, шура — 3,4-зза. 10 шера юрта боахамта дІалхийта капиталовложенеш 38 миллион сомагара 144 миллион сомага кхоачаш дукхагІа хиннай. Колхозий доходаш 4-зза лакхъеннай.

Кханка болх беш я иттаи эзараш тракторши кхьйола юртбоахама машинаш. Дукха хІана ца эшаш ерригача колхозашка электрификаци яьй. ТІа-тІа дукхагІа тод юрта боахама минеральни удобренеш. Цу долиача хІамашa новкъостал цу кьакхьам лакхбара. Укх дІадахача итт шера Молдаве юрта боахама производства боарам 2-зза дукхагІа лакхбеннаб. 1959—1963 шерашка республика колхозашен совхозашен контрольни цифрашка лаьрхІа хиннaчул дукхагІа дохкал алат, генараш, тхьамка.

Молдавски халкъо толамe кхоачамбу Молдавех Советски Союза тоаенна сомий беш яра хьакъехьа новкъоста Н. С. Хрущева бенна хьехам. Алхха укх пхе шера республике дІасгІий 73 эзар гектар сомий бесамашш 85 эзар гектар комсаш. Уж хикка дукхагІа я укх дІадахача біаь шера Бессарабе дІаегІа хиннарен. ХІанз Молдаве территоре тІа да ерригача Советски Союзерча комсий бешамех дихьагІа лакъа хІана дан аьнна дар. 1970 шу чакхдоаллаш сомий-комсий бешамаша дІалоаца моттиг 350 эзар гектар сонгІа хургья.

Толаме дегІаух хьайбай боахам. 1963-ча шера бахача лаьттай 100 гектара лоархІаш 53 центнер дулх, 100 гектара лоархІаш 215 центнер шура лыккхай республике.

Укх шера кхаьна дика хьуньъалий хьажкІаш, гидуарташ, шекара свекла, тхьамка, сом, комсаш. Тхо дог тийша да, республика ахархоша паччахьалкхента 35 — 40 миллион пунт алат, 255 эзар тонн гидуаргаш, 2300 эзар тонн шекара свекла, 50 эзар тонн тхьамка, 725 эзар тонн комсаш. 200 эзар тонн сом, 305 эзар тонн баьца даараш дохка аьнна тІанйца шоай социалистически декхараш сийленца кхоачашдергхиларах.

Республике хьалххийнаб шоай гІулакха бакха-дика мастераш. Уж ба Социалистически Къахьегама Турпалаш Г. Арголяну, Д. Мищенко, Д. Матвеенко, С. Симонова, В. Серочан, В. Тапало, М. Тутунару, СССР-а Лакхехьарча Совета депуташ С. Бабин, Д. Рашкулев, Г. Соецкий, Молдавски ССР-а Лакхехьарча Совета депутаташ В. Соловьева, В. Ковлевский, А. Чеботарь, Л. Пынзарь, миттта кхыбараш.

Сомий комсий бешамаш дегІайоалаеш, юртбоахама продукташ дукхагІа йоахаш республика къахьегамхоша доккхий толамаш лахарах а, юртбоахама продукташ дукхагІа яхарах а. 1958 шера паччахьалкхента комсаш, шура, дулх, алат, кхьйола юртбоахама продукташ боккара план тІехкхоачашъярах а Молдавски ССР-а Ленина орден енай. Турпале къахьегарах СССР-а орденаш медалаш енний 15643 сага. 47 сага Социалистически Къахьегама Турпал яха сий долца енай.

Молдавски халкъа ерригa кхоачаш яхара дог увзуиттадер а уж вІаштІехьйоахар а я Молдаве Коммунистически парти — КПСС боеой отряд. Цуи денал чІоагІденнад ленински парте генеральни никъ чакхбаккхар дукхь доаттабеча къахьегамо. социализми коммунизми хьалъара политически, экономически, культурни декхараш кхоачашдеш. ХІана цуи мугІарашта юкъе ба 80 эзар сонгІа сага. Цо дерригача хьинаца а лаьрхІа а къахьегамхой цамаш тІадераьу парте ХХІІ-ча съезда решенеш, КПСС Програмна кхоачашъяра, коммунизма материально-технически база хьаяра керда общественни отношенеш кхоллара, коммунистически общества сага хьалххевара.

Халхаиза лакхлу молдавски халкъа материальни хьал-торони культурни боарам.

Дукха хьалден латт республикачуй цІеноа.

Тоалуш латт формах къамаи а, чулоацамах социалистически а йола культура. Хьалдаьа керда театраш, біаьш бакха-дика дворецаш, библиотекаш, кинотеатраш. Социалистически реализма принципашта тоаме болча писателаша, художникаша. композиторашa лакха айдь хьу литературерен искусствеерен идейностa, народностa байрах, уж ба советски нах хьалхьебане парте хьинарера гІончий. Советски Союза халкъий меттала кепа теха цa Іена, доазол дехьа а кепа теха араьяний Ем. Букова, А. Лупана, П. Дариенко, П. Коученцна, И. Друцэ, С. Пасько, И. Чобану произведенеш. Деррегача халкъе могаль тІанйнад молдавски художникий скульпторийи И. Богдеско, Л. Чубинкевие, Л. Григоращенко, В. Широкорада балхаш.

Ший республика 40 шу хилар белгалдоаккхаш дола молдавски халкъ айхха кхотаденнах ший боевой авангарда — ленински партеца гонахьа, берките къахьегаш дола КПСС-а ХХІІ-ча съезда исторически решенеш, коммунизм хьалъяна сийлахь-йоккха программа кхоачашъяр дукхa.

Советски Молдаве 40 шу

НОХЧ-ГІАЛГІАЙЧЕН ЙОККХА ХИМИ

Коммунистически партен советски нахен берригa низ коммунизма материально-технически база хьаяра керттера декхараш хкоачашдара тІабахийтача хІанзарча хьалашка къаьстта лоархІам болаш хулаш латт производительни низ чІоагІа дегІабар, дІахо технически прогресс лакхъяр, халкъа боахама дерригача доакъошка производство дегІаяр.

ЧІоагІа дегІайоагІаш латтача химически промышленноста чотах дІахьа общественни производство дегІайоалаяра керттера уйла тІалхийтача КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш бокхача лоархІаме хилар цу гІулакха. Химически промышленность сихха дегІайоалае лаьрхІар 1958 шера май бетта хиннача КПСС ЦК Пленумо. Из Пленум хинначул тІехьагІа декха новкъостал хилар Нохч-ГІалгІайчен химикашта.

Гучаяла дукха гаьзар партен правительствен йоаккхен результаташ. Грозненски химически комбинате 1962-ча шера болх бе йолалийтар феноли ацетонеи керда мощносташ. 1954-ча шерана кийсдича уж продуктуаш 2,7-зза сонгІа дукхагІа арахеца вІаштІехьдоалийт цу гІулакхо.

ХІанз укх сахьата фенол даккхара Советски Союзе йоккхагІчарех предприяти я Грозненски химически комбинат, хІаьта мехка кхыча предприятешка доаккхачул дІабодача а ца аьхха дукха чухнахьа а да вай фенол.

Грозненски химически комбинате толамца кардерзаьй синтетически этилови спирт даккхара цхьоалагІчен шоллагІчен аргІай мощностащ. Советски Іилмахоша производственникашца цхьана процесса технологи кийчъаьча лохача давленех дола полиэтилен даккхара цех болх бе йолалийтай комбината химикаша.

ХІанз синтетически этилови спирта производствана реконструкци еш латт Грозненски химически комбинате. 2,8 миллион дкх. моаккст дегІайоалаертьа, кердача ГОСТ-а дІадеххача тайпара феноли ацетони дика хулийтаргда цу гІулакххаша. Хургйолча производствай процессаш чакхйоахаргйола массехе опытни станци, кхыраш хьалъеш я.

Нохч-ГІалгІай АССР мехкдаьттен мехкдаьттаца хьайоагІа гази йоаккхалга дегІадоаладара чотах мехкдаьтта углеводородни бедала ресурсаш сингьахарца, миттта газобензинни заводашкен Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводашкен мехкдаьттен мехкдаьттаца хьайоагІа гази чакхйоахнига лакхдарца белгалдаьд Нохч-ГІалгІайчене мехкдаьтта хими дегІайоагІнига. Химически продукци яккхара мехка эггара йоаккхагІчарех цхьа район хургья Нохч-ГІалгІайче.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совето 1962-ча шера тІанйцача санамах 20 сонгІа йолча специализированни проектни организацеша хІанз кийчъеш я мехка эггара йоаккхагІчарех хургйола синтетически каучука, синтетически хьоанала кислотай заводаш Гудермесен полиэтиленах пленка, лист, турбаш, фитингаш еш йола завод Аргун яхача поселкен хьалъара йола технически документацеш. Уж предприятеш Іанарцен электроэнергецен Іалашъяра Гудермесе хьалъе лаьрхІад йоккхагІчарех йола ТЭЦ.

Цу заводашта оттаеча проектацна кийчъеш я город Гудермес дегІаяра технически документаци. Дика кийчъаь нах чубаха цІенош а долаш, культурно-бытови объекташ а йолаш республике шоллагІа йоаккхагІа йола город хургья Гудермесах. 1970 шера 60—70 эзарнега, 1980-ча шера 120—150 эзарнега дІакхоачаш нах бахаргба цига. Гудермесе хьалъергья керда школаш, техникумаш, технически училищаш, культура дворецаш, стадион, тикаш, берий бешамаш яслеш, кхьйола культурно-бытови объекташ. Боахамашта эшеш долеш хий хилийтара къоастадергдолаш из города канализации газификаци яра дешаш. Грозненски фердал дукха йоаккхагІа хургйола Белка яхача хи тІара водохранилища города юкъехиларо йиш хулийтаргья Гудермесен республикен бахача наха дика кийчъаь салаІара зона хьае.

Синтетически каучука завод 1965-ча шера 1-ча январе йола а яь 1969—1970 шерашка болх бе йолайолийтaра, полиэтиленах пленка, лист, турбаш, фитингаш ергйола завод хьатІадоагІача шера 1-ча январе йола а яь 1967—1969 шерашка йистеййоаккхалга, синтетически хьоанала кислотай завод 1966-ча шера январера 1968—1969-ча шерашка кхачалца йолча хана хьалъяь йоаккхнига белгалдеш да халкъа боахама хлана тІа.

Гудермесерех Аргун яхача поселкерен уж химически предприятеш оттаяьча хана хьалъяь яхара кхоачашдиза дартдоацаш да Іалашъяте дукха гІишлой-монтажни балхаш. 1965—1966-ча шерашка Гудермесе вІашагІйолла еза гІишлой-монтажни йоккха тресте гІишлой производственни базеш. Керда карьераш, вышхабетонни изделей завод, деревообделочни комбинат, монтажни организацей производственни база, гаражаш, кхьйола объекташ хьалъе езалга да из.

Гудермесе химически предприятеш хьалъара юкъееназа баргбац 10 эзарнега дІакхоачаш бола гІишлойхой—плотникаш, каменщикаш, бетонщикаш, монтажникаш, электрикаш, сантехникаш, изолировщикаш, механизатораш, кхьйола гІишлой специалисташ.

Гудермесе синтетически каучука кхьйола предприятеш хьалъеча шоай дикагІйола выпускникаш хІаьхийта база Грозненски мехкдаьтта института, техникумаша, ремесленни а технически а училищаша.

Республика ерригача городашкара, районашкара кагирхой Гудермесе йоккхача химе объекташ хьалъеча дакъа лацара тІаьехаш дола кхийкарах де деза республика комсомол.

Йоккхача химе Гудермесски промышленни комплекс хьалъеча болх бе раьза хиннаб біаьш балхлой, инженераш, техникаш, кхьйола специалисташ, хІаьта Нохч-ГІалгІайчене йоккхача химе объекташ хьалъе йолаяра а уж йистеехара а партеи правительствaн решени шийна хана кхоачашъергхиларах дог тийша а да тхо.

А. КОНСТАНТИНОВ,
«Грознефтехимзаводы» яхача объединене начальникевa заместитель.

М. ПОДОЛЬСКИЙ,
«Грознефтехимзаводы» яхача объединене боаккагІвоала инженер.

IАЬСАШТА ГИЙГАШКА-ЧУРАШКА ХУЛАЧА ЛАЗАРАШТА ДУХЬАЛА

Iаьсашта гийгашка-чурашка лазараш хулча бахьанех керттера цхьа бахьан да тайп-тайнарча микрофлорайца бIехъьлча обратаца е шурийца уж кхабар.

Зоогигиенически декхараша хьалхашка оттаду: хьайбаш чудоахкаду отараш, царна кхача тела нхьегIаш, кормушкаш цIенкача хьан тIа лоаттадар, микробаш чугIоргIйоацаш шура лорадр.

Шура эггара кхерамегIа я микробаш хIоттийначаа хана Iаьсашта из лун хилча. Цу хана геттара чIоагIа обаяла йолалу шурийцара тайп-тайнара микробаш. Кхача оцьаш йолча Iаьсий чурашка чуйхача уж сихха еба йолалу, кер чу чIоагIа далар а деш.

Iилмо дагалаьцай шурийнех абратах консервировани еш йола тайп-тайпара химически средствош. Оаха, А. С. Черновас, У. Ивенса, Т. Вейла даьча тохкамашка хьежжа, тохкам а баь производствана юкъейнхьай формалиница консервировани яра способ. Даьча тохкамех гучадаьннад, обратаца е шурийца 0,05 процент формалин хилча цо капсулаши пораши хьахилийта могаргдолаш мел йоаца микроорганизмаш йоаеш хилар. Царех я паратифозни бактерей группех йола, гоннахьа шерра яьржаж Iаьсашта гийгашка-чурашка лазараш хьедук микробаш.

Шурийна е обрата консервировани практически укх тайнара ю: массаза а йоахаш корайоагIаш йола формалин (формальдегида 40 процент) шурий е обрата хIара литрах 0,5 грамм тох. ДукхагIча хана боахамий хьалашка 40 литр чуйолача флягашка консервировани е эзаш хул обрата. ХIара флягa чу формалина 20 грамм Iочу а тесса кегае еза из. Иззал формалин а теха кийчъьлча обрата чам бовц, цун дихал

йовц, цхьабакъда, из мист а хилйтац цу чу бактереш а ебийтац.

Массазарча хьалашка цIагIара температура + 15—20 градус а йолаш, керда йолаш сайна 10 дийнахьа латт шура. Цу тайпара консервировани яь шурех обрати Iаьсаша гIад а дахо мол. Цунах цхьаккха зе даьнна, е Iаьсашта патологически хувцамаш хина моттиг яц.

Цу тайпара консервировани ю обратах шурийнех Нохч-ГIалгIайчен дукхача колхозашкеи совхозашкеи. Цу гIулакха йокиха опыт Iайнай Урус-Мартана производствени управление «Горец» яхача совхоза а Грозненски управлене № 1 йолча шурий совхоза а хьайбаш лелайерий.

Шурийна консервировани яра формалинах шерра пайда эц Саратовски областа колхозашкеи совхозашкеи.

Цу гIулакхо колхозашкеи совхозашкеи йиш хилийтар Iаьсашта гийгашка-чурашка хула лазараш дикка кIезигде. Цкъала, искусственни шурийна а консервировани ца йича цо доалаш моттигаш а яйсду. Цу хана цу шурех тохам йола формалин 0,1 процент хила еза, вешта аьлча, искусственни шурий цхьан литрах цхьа грамм формалин а техий, чIоагIа хегаю из. Формалинаца шурийна консервировани яра способ атта а, дарегIа а, пайдана а я.

Лакхе йийца способ теркал е негаргйолаш я Iаьсашта гийгашка-чурашка хулаш дола лазараш цо юхатохаргхиларах а доакъарцара хьоанал цо дIадъастийташ ца хиларах а.

А. МОЧАЛОВСКИЙ, М. САГОВ — Нохч-ГIалгIай Iилманахоахама опытни станце Iилман болхлой.

ФУАШ ДУКХАГIА

Грозненски производствени управлене чуйоагIа тха «Ермоленски» кеа тIара оалхазараш леладу совхоз специализировании боахам ба.

ХIара шера тха совхозо цхи миллион гарга фуъ дIалу паччахьалкхейна. Тха хьалашка хьежача цунах кхоачамбе дагIац. ХIанзае а боахама интенсификаци яра наькъ тIа даларах хьатIадоагIача шера паччахьалкхенна дукха а дукхагIа фуаш дIадала торе хургья. Цудухьа ер шу чаккдоаллаш боахаме хила еза 80 эзар яхнаш йола котам. Цул совгIа, вIаштIехьдоаккхаргда хIара котамо дукхагIа фуаш делга в. ХIанз оаха цхьан котамгара шера 135—140 фуъ мара гулдац, хIаьта хьатIадоагIача шера котмаш дикагIа кхабарахи цар фу тоадарахи вIаштIехьдаргда хIара яхнача котама тIехьара 150 фуъ гулде. Цу деррига гIулакхаша торе хулийтаргья 1965 шера 12 миллион фуъ пачхьалкхенна дIадала.

ХIанз тха еррига тоенаш я лакха продукци тела оалхазараш дебаде. Фуаш дукхагIа гулдара духьа оаха лерхI ерсий кIайча фух йола котамаш ебее, хIанз аьлча единица доакъара цар дукхагIа фуаш лу. Духьал фуаш лу котамаш оаха ебаьрах оалхазарий дукхаго дIадодар чIоагIа лакха да. Оалхазарий дулх даккхар тха боахаме керттера лоархIаш ца хиларах из дакхаца котамашта выбраковка ечем сов боргIалаш хилчем мара. ХIаьта хьатIадоагIача шера дукха лаьрхIа оалхазараш кхаба доллхургда тха. Цу гIулакха оаха ебаргья нью-гемпшир яхача фух йола котамаши керпеш яха боргIалашя. Царех хьахкинача оалхазарий 80—90 ди даьлча 1200—1300 грамм дезал хул, царга дIадодар дукха кIезигагIа да.

ХIапа тха боахаме 16 птичник я, царех кхоъ шерача габаритни шиъ механизировании йолаш. ХIара помещени 8 эзар оалхазара лаьрхIа я. ЦаI керда помещени хьалъеш а латт.

Еррига йоккхий котамаш ше-шоай оагала чу йоахкаю. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийт фуаш ца деш сайца котамаш малагIаш я ха а уж хувпа а, инфекционни лазарш кIезигагIа хилийта, механизаци е, къахьегама овсарле лакхъе.

Тха совхоза оалхазараш лоладераша укх шера йоккха къахьегама котало яьккхай. Планах шера 4,2 миллион фуъ пачхьалкхенна дIадала дезача хIапалехьа дIаденнад 4,5 миллион фуъ.

Сийлеца къахьегаш я совхоза хьалха латта оалхазараш леладер Олюнина Нина. Шерра-шера лакхду цо ший производствени хьокхамаш, тIехкхоачашду социалистически декхараш. Шера планах 135 мара гулде ца дезача хIара котамгара 160 фуъ гулде, аьнна, декхар тIа вийца хIапале 152 фуъ гулдаьд цо.

Октябрьски революци хиниа 47 шу дизаран КПСС ЦК хургйолча Пленумах сийленца накъа дахар духьа оаха планал совгIа 1,5 миллион фуъ дIалургда Даьхенна.

Ф. СУХОМЛИНОВ,
совхоза директор,
Т. ДЗУСОВ,
керттера зоотехник.

Сурта тIа: Н. Олюнина.
И. Панова сурт.

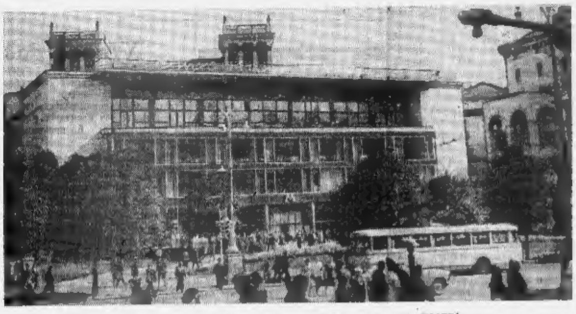

УКРАИНСКИ ССР ФАШИСТСКИ ЗАХВАТЧИКЕХ МУКЪАЛЬНККХА 20 ШУ ДИЗАРГА.
Киев тахан. «Крещатик» яха метро станця.

И. Шимшина сурт.
ТАСС фотохроника.

ТОАБЕ ХАЛКЪА КОНТРОЛЕРИЙ БОЛХ

Укх деношка Наьсарен промышленни парткома аргIанара пленум хилар.

Цига дийцар Наьсарен промышленни зонерча предприятешкен организацешкен халкъа тIахьожам мишта латт, из дIахо чIоагIбара фу де деза яха дош.

Пленумe доклад йир промышленни зона партийни - пачхаьалкхен тIахьожама комитета председатела нов. Карташова. Цо белгалдаьккхар зоне вIашагIъеххача 600 гаргга контролер чуэсагIаш йолча 40 группа а 95 пост а бокхача лоархIамера болх беш хилар: кхоачамбоацараш гучадоахаш, ужаш ца хилийта гIерташ, арахецаш йолча продукце дикал а дукхал а лакхъяра хадланза терко тIайохийташ. Къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб цар болх Сунженски леспромхозе, Наьсарерча станце, «Сунжанефта» НПУ.

Доклада тIа во болх бу яхаш юцаш яр кирпични завод, СМУ-11, миштта кхыйола предприятеш.

Пленумо сецам тIайицар: партийни пачхаьалкхен тIахьожама органаш дIахо кхы а чIоагIъе, халкъа контролерий болх бокъонна вIаштIехьбаккха.

У. АБАДИЕВ.

МЕХКДАЬТТАХОШТА ГIИШЛОШ Ю ЦАР

ТIехь-тIехьагIа дукхагIа дегIаух лай республике нах чубахача цIенош корпусаш. Къаьстта хоалуш доагIа СССР градостроене типовой проектах дукха ха йоацаш хьалаь йерда город оала мехкдаьтта МагIалбика къулба-малхбоалехьа улла дакъа. Из тIехьа шер а лу дегIа а ух город.

Укх шера бIаьсти дело укхаза хьалдеш да еррига коммунальни услугаш а йолаш дола цхьацца квартирни цIенош. Цу кварташка бахаргба «Малгобекнефта» НПУ мехкдаьтта промышленносте болхлой гIулакхера нахи. Керда хьалъеча гIишлой еррига майда 2,5 гаргга эзар квадратни метр я.

Опыт йолча гIишлохошта ялув уж гIишлош хьалъеш ба Грозненча № 11 йолча профтехучилища дешархой а.

ШолагIча шера деш болча каменщикий группана кулгалдеш ва къона, опыт йола мастер Джанеев Хьата. ЦаI ах кирпишк а юллаш пенаш дотт цуй группо. Качество дика йолаш каменщика шоллагIча разряда норма кхоачашъеш болх бу дешархоша. Вацуев Алхазур, Гончаров санна болча дешархоша пенаш дика а дотташ 3-ча разрядах болча специалистий нормаш кхоачашъю.

Юкъера лаьрхIача сменах 500 а кхы совгIа а кирпишк юлл хIара дешархочо. ХIанзале а 300 квадратни метр майда йола 7 цIа хьаздаь даьккхад.

МагIалбика мехкдаьттахошта цIенош хьалдетта ца Iеш чухнахьара балхаш а ду дешархоша. Мехкарийн отделочникий группана кулгалдеш я профтехдешара ветеран В. И. Решетова. Шоай мастеро кулгал а деш 9 совгIча цIенна штукатурка ю баьккхаб уж, болх дикен тIехдикен лоархIаш дIа а эцаш. Цунца цхьана маляри балхаш а ду дешархоша: пенашта, тхонкашта кIираш етт, панелашта басар хьокх, миштта кхыдараш ду.

№ 11 йолча ПТУ дешархой балхах лаьца безаме дуац «Малгобекнефта» НПУ СМУ начальника нов. Экажева, прораба нов. Мальсагова, кхыча кулгалхоша.

Дешархошта дика бытовни культурни хьалаш да укхаза. Дерригa бытови хьалаш долча общежите бах уж.

Д. БАРНИСОВ.

МЕХКА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН АГРОХИМИЧЕСКИ СЛУЖБА

Юрта боахама химизаци яра дикаш эффект дикагIа йолаш кьоастадар духьа вей мехка вIашагIйоллаш я Пачхаьалкхен агрохимически служба. СССР-а юрта боахама Министерства кIанз чIоагIъьяй из служба вIашагIйоллара йола положени. МалагIа декхараш да цунна тIалакхараш, практически мишта кхоачашдаргда уж? Цу хаттара моп делар дийхар ТАСС-а корреспонденто СССР-а юрта боахама министра заместителагара К. С. Назаренкогара.

СССР-а юрта боахама министра заместителаца
К. С. НАЗАРЕНКОЦА
хинна къамаьл.

□ □

Коммунистически парте хьалхашка оттадьд хоархIаметIара декхар — юрта боахама рациональнийх массе оагIорахьарен химизаци елга, цунна эшача минеральни удобренешцеи лаьтта леладаран хьайбай боахам лелабарах уж эшача кхыча химически средствашцеи бизза кхоачамбелта аьлар К. С. Назаренко. Цунах латт мехка мел эш продовольствии хилийтарга бода никъ хьабелларгбола дIоагIа. ЛаьрхIад, масала минеральни удобреней цхьан тонно хIапалца хиннача хьувкьмел дукхагIа шн-кхо тонн ялат, 0,8—1 тонн боамбе бедя, 7,5 — 10 тонн шекара свеклай пякха йиш хулийташ хилар. ДIайийнача хIаманта хулча лазараштем зулам деранттен духьала химически оборона лоаттаарга дIадахкийта хIара сем ахархочуга юхаккоач совгIа 25—40 сома маьха продукци шийна а йолаш.

Цхьабакъда, хими—ловлхане Iилма да, шийца дувзадеина дола балхаш кхоачашдеча хана „геттара нийса а лакхача говзалца а леладе дезаш дола. Цхьа бахьан доацаш дац дахьй-мехка агрохимена лард еллача академика Д. Н. Прянишникова агрономашта «химизаци» эгара дIайолае еза лаьтта леладара еш йола химизаци, хIанга аьлча знанеш ца хилара меттеоттаде йиш яц удобренеш дукха оттар, аьнна хеташ хинна хилар.

Пачхаьалкхен агрохимически служба я колхозашта совхозаштен квалифицировани агрохимически гIулакхаш лер а Iалашде дезар а. Цунна тIадожадеш да лаьттанта, удобренеста, дIайийнача хIамашта дукха анализаш елга, еррига юртбоахама предприятей лаьтташтa агрохимически картограммаш уттаелга. Цо уттаю удобранеех пайда дикагIа эцара йола рекомендацеш, доакъараш дика дий хьежаш анализаш ю, царех хьайбай боахаме пайда эцара йоагIаш йола рекомендацеш боахамашка хIа а луш, цо вIашагIтох лаьтташ миштах хьежаш а царна агрохимически тохкам беш а хьахинна материалаш, хIаьта цигта кхашка аьча опытий дайнеш а.

Юрта боахамера Пачхаьалкхен агрохимически службана чуйоагIа:

СССР-а юрта боахама Министерства юрта боахама химизаци яра Керттера управлени.

Минеральни удобренеш еча опытий географически сеть чаккйоаккхача дакъа доацаш йола центральни контрольни агрохимически лабораторешi Iилма-тохкама учреждениеш;

областной (краевой, республикански) юрта боахама опытни станцешка, зональни Iилма-тохкама институташка, хIаьта цхьанцайолча моттигашка — юрта боахама лаккерча дешара заведенешка а вIашагIъехкаш йола зональни агрохимически лабораторе.

Юрта боахама химизаци яра Керттерча управлене Iилман-методически кулгалду юрта боахама химизаци яра даькъе беча тохкама балха. Цо вIаштIехьдоаккх мехка Iалама-экономически зонашка минеральни удобренеш кхыйола химически средствашн дIаекъара а царех пайда дикагIа эцара а Iилманца бакъьвь рекомендацеш оттаелга.

Центральни контрольни агрохимически лаборатори вIашагIйолл Еррига союзни удобреней агропочвоведенем Iилма-тохкама институте. Цо методически кулгалду зональни агрохимически лабораторей балха, марна тIахьожам лоаттабу.

Лабораторе бокъо я промышленносто юрта боахама телача минеральни удобренейн кхыча химически средствайн дикал мишта хьажаш арбитражни анализаш е. Цу тайппара цо контрольни анализаш ю зональни лабораторешкара хьийеча лаьттай образецашта, из хьож зональни лабораторешна агрохимически картограммаш нийса оттаьлйй.

Цу Пачхаьалкхен служба центро массе тайпа тохкамаш а тIахьожамаш а ху кердача химически средствашцеи оборудованенеи, хIаьта мишта Iилман рекомендацеш а тел. Центральни контрольни лабораторени тIадуал юрта боахама химизаци еш Iилманен хьалха латтача опытан карагIдьинараш шеррача практике юкъекхахьара пропаганда елгеи из вIаштIехьдоаккхалгеи.

Пачхаьалкхен агрохимически служба мож дакъа—зональни агрохимически лабораторен. Уж опытни станцешка, зональни институташка вIашагIъехкаш кхе а, къаьстта шоай структурни подразделенеш йолаш а, къаьсттача илланахи чIоагIъьльча сметаехи шоай болх дIахьош а я.

Цу лабораторе декхар да колхозий, совхозий, пачхаьалкхен сортоиспытательни участкий лаьттаашта агрохимически тохкамаш дар. Цар дукха анализаш ю лаьттанта, удобренешта, дIайийнача хIамашта агротехнически картограммаш уттаю. Iилмахоштеи, производствени управленейн боахамийн специалистащца цхьана цар болхлоша уттаю удобреннех пайда дикагIа эцара йола рекомендацеш.

Договорашка хьежжа колхозашек совхозашеи еннача заявкаех лаьттанта пIаьхха юха а агрохимически тохкамаш ду зональни лабораторешта, нагахьа санна уж дииза даргдоацаш хуле. Царна тIадожаду хьайбай боахама химизаци яра йоахо елга, шоаш гIулакх деш йолча зонерча боахамашна удобренеех пайда нийса эцийа а уж нийса лоаттайеи а хьожаш тIахьожам лоаттабу цар.

Зональни агрохимически лабораторешi декхарийнха, я моттигера удобренеш (торф, известкови туфаш, сапропелаш) йоалхачей царех пайда эцачен дакъа лаца. Уж хургья моттигерча лаборантийн агрохимикийн квалификаци лакхъю центр а, цар пропаганда ергы агрохимически знанешта.

Белгалдаккха деза, колхозийн совхозийн лаьттанта беш бола почвени агрохимически тохкам массеза а СССР-а юрта боахама Министерства чIоагIъьльча инструкцега хьожжа беш хилар. Зональни башхаленашка хьежжа уж хувцаш хилча хIара массеза хувца СССР-а юрта боахама Министерства юрта боахама химизаци яра йолча Керттерча управленеца дага а доалаш хувц.

Агрохимически тохкам барца дувзаденна балхаш деш йолча колхозашеи совхозашеи шоай чотах зональни агрохимически лабораторей болхлошта из болх дIабахьа цIенош а, хIаьта кшитта мел эша болхлой а ху. Колхозийн совхозийн лаьтташка почвени агрохимически тохкамаш дарах йола еррига материалаш рекомендацешн шийна чухь вIашагIъелла зональни лаборатори а йолаш йолча Iилман учреждение Совет хьожаш а цо чIоагIъеш а я.

Эшаш йола агрохимически документаци колхозашта совхозаштен дIалу зональни агрохимически лабораторе заведующе е оперативни группа кулгалхочо. Из ду алтиво дакъа а доалаш йолча колхоза правлене заседание — хIаьта совхозашка общественни организацей никалаша дакъа а доалаш йолча производствени совещание. Цул тIехьагIа зональни лабораторе юкъ-юкъе хьож химизаци яра оттадаь гIулакхаш мишта кхоачашду.

Лаьттанта тохкам баро гIулакх вIаштIехьдоакх союзни республикай юртбоахама продукташ дакреш нийчъярен министерствашa. Зональни агрохимически лабораторента цар Iалашъю эшаш йола плановни топографически материалаш. Цигта белгалдаккха деза, зональни лабораторей балхий дIара шерара боарамаш цу министерствай органаша еннача заявкаех колхозашцеи совхозашцеи даьча договорийн ларда тIа белгалдоахаш хилар.

Зональни агрохимически лабораторешта финансировани ю пачхаьалкхен бюджета средствай чотах санна, мишта колхозаша, совхозаша, кхыча боахамаша шоаш дьича балхех хьачутийнача средствай чотах а. Агрохимически центрий балхаш производствени планаш прихода-расходни сметагех хьежжа чакхдоахаш да. Шийа цIи тIа а латташ печать я зональни агрохимически лабораторе.

Мехка Пачхаьалкхен агрохимически службен зональни агрохимически лабораторешн вIашагIйохкаро невкъостай дергаа лаьтта лелaдаран хьайбай боахам лелабарн шерра химизаци яра, юрта боахама болхлошта хьалхашка парте оттадаь декхар сихагIа кхоачашдара.

КОМСОМОЛЬЦА ДАШУЕВА АГРЕГАТ

Звено членашта юкъе эггара кхелла сомавалнар звеньевой Дашуев Iабдулвахид вар. Кхаь сахьата сайеIа даьнна. Сихха кийчденна звено латтача комбайна дIатIаоеда.

— Новкъостий йийша бадавешь агрегатага хьожаргa са, уж селхан ха яхачуа тIехьагIа мара йисте нича баьнаб.—аьна уйла йир цо.

Бакъда, из комбайнага хьежа валалехь хьатIабаьхнар звено членаш А. Айдамиров Ю. Мукадови.

Хье ца а гIерташ тхо сомадаха дезар, аьнна сихха техника де дела гIулакх дир цар: фенташ чIоагIйир, узлашта даьтта тIехкхар. Миштa дола профилактически гIулакх денна-буса шоаза ду: Iурен сарахь.

ХIара денна 16—18 сахьата болх бу Шаьла производствени управлене «Шалинский» совхоза Дашуева звено агрегато. Из укх шера кубански механизатора В. Первицке методах болх беш ва. ХIара денна норма 130—140 процент кхоачашъю цо.

Байсан хьажкIаш чуэца эшш хургйолаш электрически сердал оттаьй агрегата тIа. Цар макулла лоацагIча хана хьажкIаш чуийта иха лерхI, из кхоачамдара низ ца кхобеш къа а хьег.

Механизаторашa хьажкIаш сихха чуэцара къайле дукха болх бар ниппа Iац, керттерда техника дика гIулакх дерга ю.

IуйранH сарахьа хьажарал совгIа 5—6 сахьата болх бийна агрегат сеца а йийя 40 минута цунна эшачуита хьож уж. Цу гIулакхо торе хулийт агрегатага из йохаш белх байта.

Къаьстта терко ю звеньевойс хьажкIаш ца йойташ цIена чуэцара. Комбайна тIехьара хьажкIаш хьалохьаеш ва звено член С. Тволханов. Цудухьа кхай тIа цаI хьажкIа йисац.

Цар денна леш дир нужгаца болх ца беш 200 гектара тIа хьажкIаш кхее, аьнна. Хьалхарча тъокхамаш дов гIоздеваш хIара гектара тIара 80—90 центнер тонар тIехьа хьажкIаш чуэц.

Цхьайолча хана транспорт ца хиларах сеца лотта тсаш хул агрегат. Геттара во за из гIулакх Iуйрийна 5—6 сахьат даьлча. Цу хана транспорт дукха кIезигагIа хул.

Укх шера совхоза белхлой цIаникха ца хьийгача тайпара хьинарe къахьегаш ба. Цар еррига уйла совхоз тIехьаюсачарех хургйоацаш хилийтара тIехьа я. Царех ва дика хьажкIаш хувскъаь Дашуев Iабдулвахид. ХIанз а баьча балха итог аьеца а гуш да цун звенос кхедь хьажкIаш хьанахчул дукха дарегIа йолга.

М. АЛЬБОГАЧИЕВ.

ХЬИНАР КХОДЕРГДАЦ

Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода цехий, установкай, бригадай коллективаша шерра социалистически яхь йоаржаьй Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 47 шу дузача денна сийленца накъа хилара.

Завода установкай коллективашта юкъе хьалха латтачарех я Абасалиев Мимеда кулгалду № 1—2 йолча установка коллектив. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелача цу установка технологаша нийс бетта план 14-ча сентябре кхоачеш а яь планал совгIа [illegible] мехкдаьтта сийрда продукташ енай. 13—14 октябре кхоачашъергйолаш ба уж кхо бетта план. ХIаьта семилетка яхлагIча шера план укх шера 2 августе кхоачамъьлй цу коллективо.

Установка технологашта юкъе къаьстта дика къахьегаш ба операторaш Ю. Бирюкин, В. Баранов, оператора гIоночаш Г. Штейнгарт, А. Двойников, кхыбараш.

М. СОЛСОИНОВ.

ХЬАТIАДОАГIАЧА ШЕРА ХЬУВКЪАМ ЛАКХБАР ДУХЬА

Укх шера хьажкIаш кхера механизировании ши звено вIашагIъелларр тха колхозе. Цхьабакъда, звенош вIашагIъеккача хьалхарча денашкe а дене шоекаш духьал уттадьлар: Первинке методах дIайийнача хьажкIашта кулгаца къа ца хьегаш гIулакх де ховргдий-хьегI тхона, яхаш. ХIаьта хьувкъам лакхбара лоаттабу къовсам культуран дIайоача хана ца а болалуш, гуракье а дена, участкаш хьаларжаргара а кхашша минеральни органически удобренеш лкхаргара а хьаболалуш ба. Уж тораш карараалийтар звенош вIашагIйохкача хана. Цу тIа а тха яцар кхоачамболлаш лаьтта хийдзе эша механизмаш, минеральни удобренеш, оасарца къовсам лоаттабара йола ядохимикаташ.

ДикагIйолча агротехнически хьашаш дIайийр оаха хьажкIаш. ХьажкIаш тIаьлинача хана, къаьстта хьалхагIа хий диллачул тIехьагIа, дегIлаха доладелар оасар.

Цу ханага кхаьчача оасарца къовсам лоаттабе могаш яцар механизмаш. Эггара чIоагIагIа дола оасар дар ерин Iажаркхи. Царна хIама дац оаха еттача гербицидаша. Из бахьан долаш кулгаца де дийзар тха оасар. ШоалагIа хий диллачул тIехьагIа шоалагIа оасар а даь нутIарашкара нийлхйир оаха хьажкIаш. Миштта кердадари къаьнадари вIашагIа а нийпа лелар тха балхаш. Цхьабакъда, цу тайпара тхона дIендаь дIадаккха магийзар оасар. Цхьадола кхаш оасаро хьалдикъар, хIаьта цу гIулакхо хIанз хьажкIаш чуэцара тхона новкъарле а ю.

Цу бригадо хIанзле ши бIаь гектарах ялатйийна лаьрдIа чуийнай 110 гектар хьажкIаш. ХIанз дикагIа йоаца участкаш чуэцача хана юкъера лаьрдIача хIара гектара тIара йоала хьажкIаш 40 центнер я. Эрнга 200 гектар чуийца доьннача тIехьагIа оахош хIара гектара тIара 50 центнерал кIезигагIа хьажкIаш йоахаргьац моттиш да тхо. Технологи оаха йиэза кхоачашъь химизацера дукхагIа а яха йиш яр уж. Цу гIулакхо тха дукхагIа бозаш хилийтар Первинке технологи тхоаш долча юкъейоалае.

Укх шеро дукха хIамаш Iомадаьд тхона. Керттердар оаха кхетадьй тхоей кхоачамбоацарш малагIаш хиннад а хьажкIаш хьувкъьар духьа лоаттабу къовсам мичара дIабелабе беза а.

ХIанз тха колхозе вIашагIъелла 3 механизировании звено я. Царех цхьаннена кулгалду аз, тхона хьалхашка оттадаь декхар да хIара гектара тIара 500—600 центнерал кIезигагIа доацаш хьажкIаш а тIехьа мома гIад даккхех 40—50 центнер фуалъьякха хьажкIаш яхех аьнна. Из культура дIаа къеастаду 600 гектар эггара хьаьнагIа дола, дика шаьрда, ниччa хана а хий дилла йиш хургйолаш дола лаьтта. Са звенона лелае хьеенараш 200 гектар я. Из участок оахош оахаргья оаха, хIара гектара тIа тоссаргда 15 тонн шираьлна кхон 3 центнер суперфосфати. ХьатIадоагIача шера хьажкIаш хьувкъьара лерд йолла доладеннад тхо хIанзле а.

ХьажкIаш чуэцаш латтача хана оаха бIаь гектар лаьтта аьхад, вaба кIал тессай суперфосфат. ХьажкIаш чуийца мукъаьлна кхаш бийсавкa а тIехьа оахаш латт. Цо йиш хулийт тхога хьажкIаш чуийца даьннaчул тIехьагIа дукха за алалехьа лаьтта бехкъоца кийчдаь дакха.

А. ФИЛИППОВ,
Шалинская производствени управлене «Красный пахарь» колхоза механизировании звено звеньевой.

ДIадийна доалаш латт ялаташ

Хургболча хьувкъама дика лард йоллаш ба Урус-Мартана производствени управлене «Гехинский» яхача совхоза механизатораш. Гурахьа аха деза лаьтта аьха а тоадь а боалаш латт уж.

Эггара дукхагIа дIадийнах ялаташ Арсанов Махьмад управляющи волча кхоалагIча отделене. Кхетамца вIаштIехьбаьккхаб укхаза ялаташ дуйна агрегатийн лаьттa оахача тракторийн болх агрономо Тукаев Ахмадa. Аха деза хиннача 900 гектар лаьттах дисар 50—60 гектар лаьтта мара дац. Шоаза махка а баьхха дисковани лоьча 740 гектар совгIа долча лаьтта дIадийнад отделене ялаташ.

Дийнахьа цаI-ах норма а еш хьахьег трактористаша Сайпов Iийсас, Малаев Хьасана, сеялькашка Мусостов Тхошас, Гайбеков Хьамида, Тургиев ЯрагIе, Зеев Хьасана, Медаева Азмана.

Дика тIехкхоачашъю сменни нормаш бийсан лаьтта оахача трактористаша Малаев Хьасана, Сатуев Хьалиса, Гакаев Махьмада, Саламов Ахьмада. Оаххашедьа а махка боахкх цар лаьтта. 26—28 сантиметр кIоарга оах из.

КхоалагIча отделене механизаторех дукха тIехьайисабац шоллагIча отделене механизатораш. 800 гектар гаргга лаьтта аьха а из лерттIа тоадь а хIаьта 700 гектар хилча йолча майда тIа ялаташ дIадийна а баьккаб уж. Къахьегама оасарле лакхъяр духьа ялаташ дIадуча кхаь агрегата юкъе шерра йоаржаьча социалистически яхье дикагIа хьокхамаш доах тракториста Ладашев Iаьлас кулгалдеча агрегато.

Дерригa лаьтта аьха а махка баьккха, дисковани ю тоадь а даьнад «Гехинский» совхоза цхьоалагIча отделене. Бакъда, кхоалагIчен шоллагIчен отделенешкарчух кIезигагIа дийнад укхаза гурахьа дуъ ялаташ. 600 гектар гаргга мара дийнадац уж. Ялаташ сиха дIадера Iаткъар укхаза механизаторийн сеяльщикийн болх юхьаьнца деза лерттIа вIаштIехьа ца баккхар. Масала, ялат кхоачa а деле из хьадаргх хьежаш 30—40 минут йоаккхар механизатораша. Из бахьан долаш сменах 28 гектара тIа алат дIаде дезача 16—18 гектара тIа мара алат дIадуцар цхьан агрегате.

Цул совгIа лаьтта лерттIа тоа а ца деш дIадийнад укхаза ялаташ цхьайолча участкашка. Масала, аьхачул тIехьагIа хаинахьа махка а баьккха дисковани ца яр бахьан холаш йоккха гапаш а дарбалаш а йолаш да мукх дIабийна 100 гектар лаьтта.

Ш. ПАРШОЕВ,
«Гехинский» яхача совхоза керттера агроном.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ГДР-ера паради демонстрации

БЕРЛИН, 7 октябрь. (ТАСС корр.). В. Селиверстова хоам бу: Тахана ухаза хилар Германски Демократически Республика 15 шу дизара летаь йола паради демонстраци.

Маркс - Энгельс - плац — центральни майда. Пачхьалкхен Совета, СЕПГ Централни Комитета эламеш тIа ГДР пачхьалкхен флагаш, лозунгаш бос лепа полотнищаш. Кертерча трибунана лакхе тIа-Iальмате доккха полотнище: «Германски Демократически Республика 15 шу — къаман ирс бахьан лоаттабеча къовсама 15 шу»! Къасташ йолча строе дIатийра частей кийса мугIарши халкъа къаман эскара подразделенеш.

Хьалхашта йолча трибуна тIа— промышленни юрта боахамеш производствай новатораш, немецки болхлой болама ветеранаш, пачхьалкхен, партийни, общественни организацей викалаш, Iилмани культуран деятелаш. Иштта ухаза я доазол дехьарча мехкий цу дакъе СССР, Польша, Чехословаке, МНР, Болгаре, Румыне, Вентре Куба партийно-правительственни делегацеш.

СЕПГ ЦК хьалхара секретарь, ГДР Пачхьалкхен Совета Председатель В. Ульбрихт, СЕПГ ЦК Политбюро член ГДР Министрий Совета Председатель В. Штоф, ГДР кхьобола кулгалхой, КПГ ЦК хьалхара секретарь М. Рейман, советски партийно-пачхьалкхен делегацена керте латтар КПСС ЦК президиума член, КПСС ЦК секретарь Л. И. Брежнев, доазол дехьарча делегацей кулгалхой керттерча трибуна тIа гучабаьлча майдан тIа чIоагIа тIоараш детта доладу.

Фанфараш лекх. Автомашинаца майдан тIа хьатIаьоагIа ГДР Халкъа оборона министр эскара генерал Г. Гофман. Парада командующегара рапорт хьаэц цо, парада дакъа лоацарий фронта улгув гIоала машинаца хьалхода, цар цIей дакъала дувц. ТIаккха трибуна тIа хьалтIавоал министр.

Парад йолалу. Майдан тIа гIоала чакхбоал ладугIараш, военни дешара заведене курсанташ, пехотинцаш, морякаш, танкисташ, артиллеристаш, доазолхой — хьалхара хинача немецки болхлой-ахархой пачхьалкхен граждананий машара къахьегам денале лорабеш латта берригаш а.

Парад чакхъьаьлар. Майдан тIа хьатIайолалу демонстрантий колоннаш. Хьаух берлински предприятей коллективаш, пачхьалкхен учрежденей гIулакхера нах, дешархой, спортсменаш, культура болхлой. Демонстраце дуккхача доакъашхой бе йоаж транспаранташ, тайп-тайпара бос бола байракхилгаш, зизай букеташ. Партей ГДР правительствай кулгалхоша республика къахьегамхой сийна Советски Союзацарех кхыча вошал долча мехкашкарей дохаргIоацача деттагIлеп сийна моарцал кхайкадича машар, социализм бахьан лоаттабеча къовсама керда тохамаш дахара тIахьийхача демонстрантача чIоагIа тIоараш детт.

ВIаьш эзараш болча берлинцана дакъа лоацаш хинна къахьеганхой демонстраци массехк сахьата латтар. Германе Социалистически единни партеиех республика правительствинен гонахьа ГДР нах цхьоагIо йолаш кхоттабенек хилара, СЕПГ VI-ча съездо тIаийца йола йоаржаль социализм хьалъяра программа кхоачашъяра цун йохаргIоаца чIоагIо хьахьеххаш яр из.

США ПРЕЗИДЕНТА КХЕРАМЗЛЕ ЛОРАЯРА ДАЬРАШ

ВАШИНГТОН, 7 октябрь. (ТАСС). Соахка 22-ча ноябре веттахьа топ кхийттача хала Кеннеди тIаваьгIача автомашина тIа а хайка 5 октябре хьалхара дIа-юха ваха президент Джонсон. Филиппина президента Макапагала накъа воаш хинна Джонсон йIаьха Iаьржача лимузина тIа а вагIаш Вашингтона улипашка гIоала чакхйаьлар. Американски газеташа бакъдочох Далласе хатар хинначул тIехьагIа президентски «Линкольн континентал» оклангара дела эргальккхай. Джонсони Макапагали валгIача тIехьашхарча моттига тIехьанахьара IотIаегIай пхо латаш доацача кнага чакхса деагIа колпак. Кабина вож доакъош дорита довал 750 килограмм хулача чIоагIача броница дIакъайла да. Еррига машин 5 тонн совгIа дозал долаш я. 500 говра низ болча моторо лелаю из. Кеннеди вер тохкаш хиннача Уоррена комиссе США президент хьайийла йолча машинаца «цIаккха ца лелавелга могадаьд» аьнна белгалдоах кепа йодаено. Селхана американски столица улипашка гIоала Джонсона Макапагалаца водаш президент чIоагIа лоравара кхыдола хIамаш а гучадьлар корреспонденташта. Президента машин юхе гIоала дIайодача «цIеной тховнаш тIарен кораш тIарен бIарг дIабаккхацар» къайлагIа гIулакх деча агенташа.

Каирерча конференце

КАИР, 7 октябрь. (ТАСС). ТIема блокех дIа ца кхийттача мехкий государствай пачхьалкхенийи керте латтарий селхан хьайийлача конференце юкъарча дискуссе хьалхагIа къамаьл дир империализмаца дукьала къовсам лоаттабара тIехьа афро-азиатски халкъаш кхоталлара тIахьийхача Индонезе президента Сукарнос. ВIаши барт хилярах латт вай низ аьлар Сукарнос. Империализмана чIоагIа техайбаьлла из хIала а оппаш. ХIанз а дIа ца хеца гIерт колониальни державаш, хIаьта цхьайолча хана мукъадаьннача мехкаш тIа гIоала шоай хьалха хинна пачхьалкхе шерье а лерхI. Политически кортамукъале яллар халкъ-мукъадалкхара болама лоархIам хинна Iаш. Социальни бокъо лахкари мохк дегIабари вIаштIехьдаккхара средство мара яц из. Кортамукъа хилар — из кхьча пачхьалкхенашца ду кулгал къаманчуьна хушар хинна Iаш- Бокъонца йола кортамукъал — арахьара тIалатташ IотIъам а юкъегIертилга а доацаш шийн къаман политика ше къестайрда. Афро-азиатски мехкий политически низ — юкъарча моастагIчунна хьалхашка, цар барт хилар долта белгалдаьккхар Индонезе президента.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча президента Титос белгалдир тIема блокех дIа ца хкийттача мехкий оаабозам машара принципагахьа хилар. Халкъашта юкъерча къовсамий дешаш низа накъаца а ца къоастадеш машара средствашца къоастадо дезаш хилар белгалдаьккхар цо. Ядерни герзашта тохкам бенга цхьаделча дакъе дIакъовлара долча Московски договор могалир цо. «Из договор а цу оагIонгахьара цхьдола карагIдаьнараш а чIоагIа раьза хулаш да, — аьлар Титос. — ДукхагIдолча мехкаша, берригача машар безараша хьаланьлар уш». Германски дош аьларцо, из дош машарца къоастаде деза. Эттара хьалхар Германе халкъа шийн дош ше дуцна торе аларца Германски шин пачхьалкхена юкъерча переговорий мелкъостапца а къоаста деш.

Иштта конференце къамаьл дир Ирака президента Арефа, Туниса президента Бургиба, Лаоса наследни принца премьер-министра Суванна Фума.

ПРОВОКАЦЕНА ДОЛА ЖОП

НЬЮ - ЙОРК, 7 октябрь. (ТАСС). Герзашца хийчбеннача Чомбе жандармаша вIашагIкхийттача Iарбий Республикан Алжирски Халкъа Демократически Республикан посольствашта го баьб аьнна Леопольдвилера хоам бу Юнайтед Пресс Интернейшнл агентства корреспондента. Дипломатантен цар дезалан чу-ара бухла бокъо лац. Царна кхача тIакхухьнага сецад. ТIема блокех дIа ца кхийттача пачхьалкхений шоллагIча конференце балхаца дакъа лаца безам болаш Каиро вена конголезски премьер вIалла а «Безаме тIа ца эцар» бахьан долаш дьарг лерхI из.

Хоаш долча тайпара, Конго хIанзарча премьераца цхьана совещане хила шоай безам боалийта массехказа дIахайта доалаше а хоарцон накъаца Каире кхачар Чомби.

Телеграфии агентствай хоамах, Леопольдвильски Iадало провокационни гIулакхаца жоп луш посольствано баьб го дIабакхалаца из Каире сопавь хургхилар дIахайтад ОАР правительства конголезски премьера.

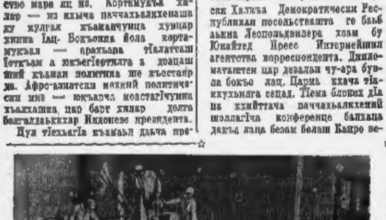

Германски Демократическа Республика Iилмахоша доккхий толамаш доах атомни энергех машара гIулакха пайда эцача. ХIциз изотопаш эшаш хул промышленносте, медицине. Машара атомах инженерий, болхлой, Iилмахой тешаме гIонча хулаш латт.

Атомни энергех машара гIулакха пайда эцара дакъе деча деррига Iилма-тохкама балхий центр я Дрездена улувгча Россендорфера ядерни физика институт.

СУРТА ТIА: Россендорферча ядерни физика институтта атомни реактор.

АДН—ТАСС сурт.

РИГА ФАШИСТСКИ ЗАХВАТЧИНЕХ МУКЪАЛЬККХА 20 ШУ ДИЗАРГА

РИГА. Тоьаьшера йоазонгIоацача аьнна хулаеный города центр. Къамa вокзал хиннача моттиге хьалъьай вердаяр. Шерра аьрна улл вокзал хьалхашкара хеза цайда.

Ю. Пейшин Е. Федосеев сурташ.
ТАСС фотохроника.

ХIама довза ловрашта

● Вай планета тIа дукха а тайп-тайпара а хьайбаш да. Дукхьах бу къа тIехк йола хьайбаш да 48000 тайпе гаргта. Царех чкъаьрий 25000 гаргта, лаьтта а хи чу а дахараш 1700 совгIа, текхараш 5000 совгIа, олхазараш— 10000, шура юараш 6000 гаргта. ХIаьта деррига а чоалхане доацарашца (цхьан клеткан латтарашца) цхьана—цаIи ахи миллион тайпага кхоачаш.

Къаьстта дукха я чоапилгаш. ХIана а 750000 гаргта тайпа йолаш я уж, хIаьта Iилмахоша тIа-тIа керда тайпаш гуча а доах.

● Куропаткаш эттара а чIоагIагIа лоралуш дарех олхазараш да. Цхьан наьлхах хьаьнца куропаткаш наькъах тIехйоалаш хилча, яхаш дувц уж знйнараша, «папа» хьалхагIа яха а лхе наькъа юкъе дIа а этте, гобаьккха хераме хIама дий а хьежий, тIаккха шийн кIоригашта юха тIайода. Нагахьа санна кхераме хIама деце, шийн цIоригаш тIехьа а яьхе хаькъал дехьа йоал «папа». ХIаьта «да» кIоригашта тIехьа вода.

Иштта уж лоралуш хиларах нанапта кIал кIезига ух уж.

● Эквапоре гIоала го баккхара автомобила тоъаргдола доагор доагадуь цхьан сахьата хIапзарча турбореактивни самолето.

* * *

Хиса доалладу сахьат эттара хьалха хьадаьча хана носильщик а оттаваь леладе дезаш доккха хиннад. Сахьат бе а делла по долча даьла тIехьа лийннаб носильщикаш.

● Древнегречески астронома Самосский Аристарха вай ера хиналехьа 270 шу хьалха лъхад Лаьтта маьлха гонахьа а хIаьта иштта шийн соана гонахьа а го боахаш да.

● Перендски заливера гIайре дукхьала цхьан тухах хьалхина Л. Форда тIара хьалаьрIаьча 90 метр лакха а 30 километр го баькхта йIаьха а я из. Цхьанна хIама тIадалац шита.

● Саго вахаш доаккхача 70 шера пук дего—лупон тIа эттара толашагIа, йолча двигатело — Iальмате бокха энергетически болх бу. Цу юкъа 2 миллиарди 600 миллионазон вIашкадоагIа из, цо дегIана а органашка а дIаухийт 183.960 тонн гаргга цIий.

● Балтийски форда йисте, Калининграда гаьна йоацаш, Янтарный яхаш посёлок а. Укхаза доахк белха-дика минерал—янтарь. Из доакхаш йола калининградски моттиг дунен тIа эттара йоккагIа я. Янтара дунен запасах 65 процент цу дакъа кхоач.

● Иванов яха тайпан цIи йолаш 90 эзар саг вах Москве. Царех эзар — Иван Ивановичаш ба. Столице вах Годунов Борис яха шиткъа саг. Николай Васильевич Гоголь яхаш — 18, Александр Сергеевич Пушкин яхаш — 15, Иван Грозный яхаш — шиъ, Евгений Онегин яхаш — ятт саг. Столице вахача воакI сага паспорташ тIа дIаядаь да: Лев Толстой, хIаьта цхьан паспорта тIа — Анна Аркадьевна Каренина. Цу тайпара тамашийна своденеш кхы а корайоагIачтьа Москверча централски адресни бюрора.

● Антарктике яхаш йолча — пингвинех «императорски» аьнна цIи тиллай дегIа, сий ше дезаш, лекха уж хиларах (лакха шоралла 1 метри 32 сантиметри болча метте 1 метри 44 сантиметр лакха), хIаьта иштта цецвоаккхаш дозал долаш уж хиларах а — 26 килограммагара 42 килограммага кхоачаш.

● Кагирхой гувна яхха тIа — болгарски горад Пловдив тIаудла эттара лакхагIа болча гувна тIа. — хьалъеш латт шийн тайпара ресторан. Лъккаьча плавах горга йола болатахи кинагехи я из хлашe шийн соапа гонахьа кхесташ хургьа. 30 минута бишa го а боалкхаш. Цу тайппара, цу чу хIама даа вахача наь бIаь сагах хIаранета йиш хургьа завтрак, обед е ужин дуача юкъа, ше вагIачара хьа ца гIоттам цу хо зача города гонахьа мел долча хIамаца безам баа.

● Дукха ха йоацаш, кичвенна а воацаш, «Чио-Чио-Сана» яхьара парти илеца аьлар театральни сцена тIаьча болхечо. Станиславски Немирович-Данченко цIерахча Московски музыкальни театре спектакль йолча дийнахьа цIи хезача Пуччини оперера Ямадори партии илеца оалаш хинна шаккхе а иллаларха цамогаш хинна хиннав. Цу хана сти личан театра сцена тIа эахьнаа 27 шу даьнна вола болхло Сафаров Роман. Илли ала юкъе ааьлар из хьалхагIа цхьакха тайпа я эвестрови репетиции а йоацаш, партнераща баьбоах а боацаш. ХIаьта, илли ше лика а аьлар! Роман — болхлошка я из хьавальна моттиг. Бера хана дела музыка дукха езаш хиннаа, цулухьа вахав из сцена тIа болх бе а — театрана гаргагIа хинчаьний аьнна. Цхьабакъда, хIанзаса доахарга цо иллеш!

(ТАСС).

ХУНЗА

Кашмира Къилбаседе Каракорум яхача деникъанта юкъе улл лакхача лоамий къух. Цу лъукъ тIа дах хунза яха халкъ. Укх тIехххьарча хананза из дий хош нах Iальмате кIезига бар. ХIаьз цига 20 эзар саг вахаш шн бIаь гаргта юрт я. Эттара хьалха Индага долча Хунза кукъ тIа кхьочав 1880 шера английски майор Виддулф шийца массехк салте а волаш. Цу хана лоамаш мехка баха уж нах берригаш а 6000 саг мара вацар. Цу хана дело хунза яхача халкъага е кхьча тайпара царех йоахкхаш йолча цIерах бурпашка хиддана хьоман хиннаб англичанаш. Цхьабакъда цу районах йола сведенеш цIаьхха оттаьб а Виззаа йоацаш а яр. Кхьча ларригача дуненах къаьста из халкъ хилара керттерча бахьанех цхьа бахьан да цу районе тIаваха хала доаллаш хилар. Кхьоттол хунза юттэ а кхьча къамий меттах геттара къаьста ба, е дунен тIа кхьча цхьаннаха метта тера а бац.

Дlадахача шера Гималаяшка хьачар эттара хьалхара француски биолог Бельвефер керта латта йоккха Iилма экспедици. Цу экспедицена хинараша дукхача хана Iоьхайр хунза халкъа ираваш, эвмалаш, ... Iаьм чоьна язьбаккха хавар ца хулаш а халкъ да из.

Йоккха яц хунза халкъа юрташ — дерриги а тIох кьь нах — ала цIа мара хилац юрта. ХIара цIен тIехьашка зIанига беш, хIаьта хьалхашка воу да. Хунза нах цIеношка бах IаЙ. халача хана, хIаьта шера воах хана бокхий нах а бераш а лаьрхIача 20—25 сагах латта хунза дезалаш араьа Iош хул. Кол юкъе е террасе йоах цар бийсаш.

ВIаьсти ца яьллиге а йоккха шелал чIоагIъллал йолча хана хунза наха кхашка а бешашка а боах бу. Iальмаве цIена а цхьахкле йоаш а нах ба уж. Безаме, чIоагIа тарлуш оамал я цар. Цхьабакъда, царех доалхача доалача хIамал чIоагIагIа цецбоаккхаш да феноменальни физически чIоагIа а укахцIена а уж хилар.

КIай цIоца долча, юкъера, хоа дегI долча хунза наха кIаьдалал ялар фуд хац. ВIаьха шиъ бу цар йоккха мукъ шоанца а болаш. Царна фуд а хац хронически инфекционни лазараш.

Хетаргахьа уж иштта тамашийна укахцIена хилара бахьан да, цар вахара обваь чIоагIа оттаь режим, шийн къаьстта бола диетически кхача. Хоаш да хунза наха Iальмате кIезига латти дулли буам хилар, баьца ... тIех лоархIагта, ... хьастаншкаш хиж ..., хIаьта кхачах ... цар «лоаман мода». Из кийчлара къайле толдуех боккхача наха лорвеш а. Тенха нах гурсбац хьена цу пленна юкъе. Нийса, боамах тенха боацаш нах ба уж. Иштта оал царех хьага а хьегаш лоалахйна. Геттара къабалалца къена латт уж.

ВIаь шерал дукхагIа ха йола нах кийсбалар юкъ-юкъе хулаш хIама дац цига, яхаш дуца. Экспедицие хинпараша бIагайнаб 130 шерал дукхагIа ха йола нах.

Хунза къуха кхача гIоттам лоамаш, дерта бIогова йоалабеча ... тIа гIоала ухаш бутт совгIа ха яьккхай Бельвефера экспедиция. Цхьабакъда ца шийн мах болаш хиннаб, хIама дорогача дунен тIара этнографаш сетен боахаш хьеж цу уйле тIаьсеча экспедиция отчеташ дIайоахийта.

М. АГАЯНЦ.

СПОРТ

Укх деношка Черкессе йистеньлар низ болча Российски Федераце велосипедисташта юкъе хьалхара моттиг яккхара яхь. Нохч-ГIалгIайчен эпиал механьтта института студент Г. Бухарькова яха хьалхарча дийнахьа 50 километр никъ беш дика ха хьахьнхар — 1 сахьатх 15 минути. Яхьа шоллагIча дийнахьа 2 сахьатах 17 минутах 20 секундаш 100 километр никъ а бах СССР спорта мастера цIи хьаккар цо. Из ха дукхха лакчагIа а спорта мастера кIи яккхара. Нохч-ГIалгIайчен керда рекорд оттайр цо. Новкъоста С. Аврагимова кийчу шийттлагIа вола спорта мастер во из.

Истеньлнай Тульски цIи казача вамент йолача треке Российски Федерале хьалхара моттиг яккхара яхь. Вай мехкахочо В. Сергеевас 50 го боаккхаш 10 финиш а йолаш кхоалагIа моттиг яьккхар. Низ болча мастераша хьалха а яьнна бронзови медаль яьккхар цо. Иштта болча лъокхамо вIаштIехьдалийтар СССР спорта мастера цIи яккха. Г. Бухарьков санна хIанз В. Сергеева а шоссе велосипеда спорта мастер я.

* * *

Самарджинахье республика шахматни клубе ресспортсовета председатела нов. Р. А. Мусалова СССР мастера значок а шахматиста удостоверени а дIаделар Вергин Дениэла. Иштта СССР спорта мастера цIерраелар Грозненски шин волейболисташта Иванов Геннадийна Алексеева Александрайна.

О. НИКОЛАЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Ладувгlа

Радио: 6.30 — Юрта боахаме боалоашта передача (нохчий меттала); 6.45 — арен боалоашта дола концерт; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара; 8.25 — оаераш тIара доакъош; 9.45—«Къона тIехье» яха передача (нохчий меттала); 16.00 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала); 16.30 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.45 — композитора Осдонешке иллеш; 17.00 — «Къахьегамех тIем тIехь» яха очерк (эрсий меттала); 17.15 — промышленноста боалоашта передача (эрсий меттала); 17.30 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 — «Къонал» яха передача (нохчий меттала); 18.20— керда хоамаш (нохчий меттала); 19.30 — «Грозненски нефтемаслозавода хьалхе лелархой» залех оттаьь концерт.

УКВ — гIоала: 21.35 — «Саг йоалаяр» яхача спектакля монтаж» (нохчий меттала); 22.30 — «Хьона цхьаннена» яха литературно-музыкальни композици.

Хьажа

Телевидени: 18.25 — телевизионни передачаш; 18.40 — доагIа аралъяла политически гIулакхиита волча комментатора къамаьл; 18.55 — киножурнал; 19.05— «Салимата ...» — инсценировка (гIалгIай меттала); 19.30 — «Потэ» яха телевизионни фильм; 19.55 — «Хьоза доале Iомале» (ШоллагIа передача).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlече фронтовикий урам, 18. Телефонаш: редактора зам.—2-67-01; бехктокхама секретара — 2-45-40; ...—2-55-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 18. Телефоны: зам. редактора — 2-67-01; ответственного секретаря — 2-45-40; отделов партийной жизни, промышленности, сельского хозяйства и писем—2-55-72.

«Грозненский рабочий» издательства типография. Грозный ... проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СФ02242. Заказ № 8853.

БIАЬХБЕННА КЪОВСАМ

ФЕЛЬЕТОН

ЦIи аьлча санна сиха хьувзар цу дийнахьа Гехичура иттох саг. Ма веттолаш уж совхоза балха сихбеннабар. А, мичара, сихбенна хьийзараш мурдаш бар. Сихха тIаувзаш дар саьргаш, топпарах хьеш яр кирпишкаш. Тамаш еш хьежар Гехичура бахархой селла сихдаь хьалдеш долча цIеношка. Хоьш дар, ардхьара уххаза ваха тIавена саг воацилга, хIаьта берригa бахархой шоай цIенош долаш а бар. ТIаккха сенна эш-те селла сихдаь деш дола цIенош? — тамаш йора юртахоша.

— Вай пайхамара дукъа деш да уж цIенош, — дIакхетабир уж цIенoнта оарцагIбьнна лийинарех цхьанне.

Из кхы а чIоагIа тамаш ера дар. Пайхамар велла дIаваьннав яха дукха а бIьшераш ма дий, цул совгIа, Гехичура кхы керда пайхамар воьнпаь аьнна хезаь хIама а дацар.

Адамаша тамаш йойя а, юрта юкъье хьалдаь отув шоллагIча дийнахьа массанена а гуш дар, цхьаккха сага уж сенна даьд хоаш деце а. Цхьаккха сага хацар аьлча-м бакъ хургдацар, цIенош, аьлча а отув, сенна даь да хевра цу юртарча Эльтаев Адама, цIенош хьалдеш хиннарашта, хIаьта... юрта Совета председатель йолча Музаевайна.

ХIаьта а пайхамара дукъа цIенош Гехичу сенна ду-те яхача шеконо сатем лацар юртахошта. Хоаш да, Гехичу—е истмале а яц, е Макка а яц, укх зIанигачь юрта пайхамара зерате хIапзалца хоаш а цахоаш а вена саг а вац.

Бакъда, дукха ха ялало гIулакхах кхийтар уххазарча медпункта заведующи вола Виктор Васильевич Лукьянов, цуна тIехьа кхийтар Гехичура берригa бахархой а. Каст-каста «делегацеш» яха аьлар Лукьянов волча. Медпункт чуйола цIенош мукъадалийта, керда хьадаьча оточу дIачуьхо из, — дIаделар «делегацеша».

В. В. Лукьяновна доваацар мурдий гIулакхаш. Цхьа шу хьалха ше дийна вальча раьза а волаш Урус-Мартана районерча Гехичу медпункта заведующи вера из. Хьалхарча хана законах деагIаш дола кхо шу даьккхача из ухазара дIаваха уйла йолаш хиннавала а, дукха ха аьале цуьна безабелар уххазара бахархой, езавлар моттиг. Цудухьа шийн да, нана, сесаг хьа а доаладаь, геттара уххаза балха саца лаьрхIар цо. Бакъда, тIехххьарча хана уххазара водача кхоачаниp из мурдаш да шоаш яхаш лелача массехк саго. ХIанз медпункт чулараш Эльтаев Адалла цIенош да, уж цунна дIадала а деза, медпункт керда хьалдаьча оточу дIаяхьа а еза, йоахар цар.

Лукьянов юрта Совета председатель Музаева йолча вахар.

— Медпункт чулараш Эльтаева хинна цIенош да, уж мукъадалийта деза, — деша хоадам бир Музаевас.

Иштта баьча хоадама раьза хилалар Гехичура бахархой. Цар кхетадора медпункт йоацаш юрт тарлург ца хилар, керда даь отар медпункта мегаргдоацилга. Цул совгIа, йоахар цар, Эльтаева хIанз бараш миссел кхеьаш дезаь чухоаргболаш доккхий цIенош да цун цу юрта. Из кхоачамболаш деце, Эльтаева мыаккха бокъо яц уж цIенош дIадеха, хIана аьлча, уж цIаккха цун хиннадац, цун даь хиннад. ХIаьта, цул да хIанз шийн цIенош а долаш Грозно вахаш ва.

— Да воIах а вала йиш яц, воI даьх а вала йиш яц, — хьарлацар Эльтаевна тIехьара мурдий гIоа, — долче цIенош дIадала деза.

— Цар яхачоа со дукъала яц, — йоахар юрта Совета председатела Музаевас.

Цунна а раьза бацар Гехичурахой. Царна хоьра, хIара дешна яхар санна шоашта а, шоай дезалашта а ворий дарба эшаргдолга, Лукьяновга яьлар гIело йоага. Цар дукха хаю хьийга ацар хьалха дIаяхача хана а, бер ца могаш хилча, е кхы моллагIа саг ца могаш хилча, из итташ километраш гаьна Урус-Мартан тIа кхуьлаш. Цудухьа царна бокха кхаь хиннабар медпункта заведующи Лукьянов укхаза ваха сапарах.

— Лораш болаш баьхаб вай ворххIе дьай—тIаерза титапар Музаевас.—Цул совгIа, тхо медпункт геттара дIакъовла а дахкац. Маха тохара, таблетка молкара геттара чIоагIа кхоачам болаш да Эльтаева хьалдийта отар.

Бакъда, отар медпункта мегарг ца хилар кхетадара-м тоам болаш да из топпара кIийле йолаш хиларах аьнца аьлча, цул тхов зIарех баь хиларах аьлча, иштта кхы дIа а.

Дешачарна хетадала тарлу, фу бахьан да хIанз медпункт чуйола цIенош Эльтаевна дIалуга юрта Совета председатела Музаевас хьалloацам хилар? Из ма ярий эттара хьалха бахархой йоакхо а саар, — аьнна.

Тхо-м шеко йолаш дац е Музаевайта а Эльтаевга а медпункт арайоалхалург ца хиларах. Из-м дайтаргдацар юртахоша шоай а, районии организацеша а. Дале а вай лакхе доалаь хеттараш жоп далапа даргдоацаш да..

Вай тамаш ергьдар Эльтаев баькъолча хIамаша юрта Совета председатела из хьалloацам валаре, е из дика къахьегамхо хилар бахьан доаш цул га доахаш хилча. Из а, е воэ а шийх ала йиш йолаш вац Эльтаев Адам. ЦIаккха балха шоашаш яьха хац цул кулгаш, кIаьхка а балха хьацар даьнна бац цун букъ. Лъмах теша нах Iехабенга, цар дечах вахилга — из я Эльтаева керттерра говзал. Лоацца аьлча, тунеяцен из Эльтаев. Цудухьа из цIаккха а хиннавац хьаьнала къахьегаш бахача нокха юкъе сий долаш.

Мурдаш ба Эльтаев хьалхаьна лелавараш. Из иштта лелавара бахьан да, цхьан хана из Iарбех хьавальна ва хаьш хилар. «Долче, — йоах цун гIоаро, — из пайхамара цIенах хьаьнна саг ва, цудухьа вай ехаба а, сий де а деза из воэ». Эльтаевна шийна-м е Iарбий мотт а хац, е ше мичара ваьнна ва а хац. Цунна дика хоьш, по дика кхетадеш да цхьаьнха — ше Iарбех хьаваьнна ва ахаьга шийна пайдане долга. Йоакъа дале а, хIана а ба вайна юкъе тIехъабица нах.

Уж бар уж, ца кхеташ болча наьгара, мурдашпара цхьана сом а гутъдь, сихха оарцагIбьнна, вай лакхе дувцаш дола отув хьалдьраш а, медпункт цу чу яха гIерташ Эльтаевна йовкъостал деш бараш а.

ХIанз а къастапа ба Гехичу гIаьтта къовсам. Гуш ма хилара, из къовсам, цхьан оагIорахьа дIаьхош ба Эльтаев цунна гонахьара мурдаш. ШоллагIча оагIорахьа къовсам лоаттаберащ ба медпункта заведующи Виктор Васильевич Лукьянов. Гехичура берригa бахархой. Эльтаева оагIув юрта Совета председатела хьалаьцабале а. Иттa тоссаргболаш ба. Царн хIама массаза лоаца хилар йолаш хул. Миччa бесса дале а юрта Совет хоржаш а юртахой ба, хIаьта, нагахьа председатель дертIара яьча из шийн метте оттае йиш яраш а уж ба. Дале а кхераш ба укх сахьате медпункта гIоатта. Районии организацеш цу хIаьххьеннача бIехача гIулакха юкъе ца гIортарах хьахинна ба из кхерам.

Цудухьа тхона тIехьа кеташ хIанз Урус-Мартана районии Совета исполкомо а цун председатела Музаева а шоай дош оале.

Ю. САРДАЛОВ.